

LIETUVIŲ
DIENOS

ALEKSANDRAS VAKSELIS, LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS VEIKĖJAS

1981 M. GEGUŽĖS MĖN.

LITHUANIAN DAYS
M A Y 1981

LIETUVIŲ DIENOS LITHUANIAN DAYS

(ISSN : 0024-2950)

4364 Sunset Blvd.—Hollywood, CA 90029

Telefonas: 664-2919

1981, gegužis Nr. 5 (314)
May, 1981 No. 5 (314)

Eina XXXII metai Volume XXXII

"LIETUVIŲ DIENOS" YRA SUJUGTOS SU "KALIFORNIJOS LIETUVIU", LEISTU 1946-49 M.

"LITHUANIAN DAYS" IS COMBINED WITH
"CALIFORNIA LITHUANIAN, PUBLISHED 1946-49.

Redaguoja
REDAKCIJINĖ KOLEGIJA

Rūta Skirius, MPA
Margis Matulionis, MA
English Editorial Staff

Antanas F. Skirius
Leidėjas/Publisher

Straipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde, slapyvardžiu ar inicialais, nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę. Signed or initialed articles do not necessarily reflect the opinion of the editors or Lithuanian Days magazine

Panaudojant medžiagą, prašoma pažymėti šaltinį
Use of material from "Lithuanian Days"
permissible only with indication of this source.

Prenumerata atnaujinama automatiškai, nelaukiant atskiro pranešimo. Nutraukiamas prenumeratą, skaitytos administraciją informuoja laišku.

Subscription will be renewed automatically at expiration date. If subscription is to be discontinued, notice to that effect should be sent to the publication.

Leidžiama kas mėnuo, išskyrus liepos ir rugpjūčio mėn.

Published monthly, except July and August

Please send any changes of address to:
LITHUANIAN DAYS
4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029
Allow six weeks for the change.

Atskiro nr. kaina \$1.80 Single Copy \$1.80

Prenumerata \$18.00, Kanadoje \$20.00

Subscription \$18.00 Per Year, Canada \$20.00

Garbės prenumerata/Honorary subscription \$30.00

"Second Class Postage Paid at Los Angeles, Calif."

VIRSELIAI / COVERS

FRONT COVER

ALEKSANDRAS VAKSELIS

Aleksandras Vakselis was born in Lithuania in 1915, near Kaunas. It is said that his ancestors emigrated from Sweden and established themselves in the 18th Century. Aleksandras attended elementary school in Veliuona, but his parents have sold their estate in 1926, the family moved to Jurbarkas. Unable to enroll in the elementary school there because of a lack of space, Aleksandras attended a German elementary school instead. He acquired an excellent knowledge of German that would serve him well in the future.

He graduated from Jurbarkas high school in 1935 where he belonged to the Boy Scouts. His mother was a foreign language teacher at the school. Aleksandras decided to become an officer and matriculated into the military academy where he graduated in 1938 as a member of its 18th class.

Assigned to an artillery division in Plunge, he met Irena Tonaite and soon thereafter they were married. Unfortunately, this happy moment was followed by the Russian invasion and Vakselis was transferred to Svencionėliai. With the beginning of the war, he was arrested, but managed to escape and became a guerrilla leader in the area. With the advent of the Germans, A. Vakselis returned to Plunge and taught in a high school there, and in Alytus until 1944.

Towards the end of the war, he was arrested by the Germans, sent to East Germany and assigned to airport defense.

The end of the war brought about a series of narrow escapes from a camp near Paris and an eventual reunion with his family near Stuttgart. The family settled down in Hochfeld Camp near Augsburg.

Having actively participated in the athletic life of Lithuania, he resumed these activities in Augsburg, where a sports and physical education association was created. Aleksandras served as its secretary until 1949.

Arriving in New York in 1949, he joined the Darius and Girenas American Legion Post and involved himself again with the Boy Scouts. He also attended night school and earned a degree in engineering. He currently works for a Danish cement firm and has received numerous awards for his contributions.

A. Vakselis has remained an integral part of Lithuanian athletic activities since his arrival and was the president of the North American Lithuanian Physical Education and Sports Association from 1959 to 1961.

Former member of Supreme Committee for Liberation of Lithuania (1972-1975), and one of the founder of Lithuanian Cultural Foundation, Inc. (1977), and at present, Chairman of the Board.

Aleksandras has also been intimately associated with Lithuanian political and cultural life, being one of the prime organizers of the Culture Center. He is also a founder of the Lithuanian Cultural Fund.

Member of Supreme Council of Lithuanian-American Community of USA (since 1967).

President of Lithuanian American Community of New York State (since 1967), and various other Lithuanian-American organizations and committees.

Member of American Ordinance Association since 1960, Queens County Grand Jurors As-

TURINYS/CONTENTS

LIETUVIŠKOJI DALIS

Publ.

Gen. kons. A. Simutis —

A. Vakselis visuomeninėje veikloje. 3
Iš pasakytos sveikinimo kalbos.

Paulius Jurkus —

New Yorko lietuvių judrusis žmogus. 4

Iš sveikinimų A. Vakseliui. 8

Floridos lietuviai 9

Algirdas Vokietaitis —

Vliko užsienio postas Švedijoje 1944 metais. 10-12

Bronys Raila —

Ir vėl sudiev rašytojui. 13-14

Alfonsas Tyruolis —

Poezija. 14

Dr. V. Stankus —

Parama Kent universiteto lietuviškajai programai. 15

Hamiltono lietuvių teatras "Aukuras". 16

ŠALFASS žaidynės Baltimorėje. 16

ENGLISH SECTION

"Time" Reporter Martha Smilgis,

Interview by Ruta Skirius 17

Miss Brazdzionis Speaks at Fifth

Anniversary Banquet 19

The Radio War (Continued) by

Member of Congress Derwinski 20

"Baltic Art" Conference in Sweden 21

Soviets Charge Baltic Emigres "In

Service of Imperialism 21

A Book on 'Soviet Genocide in Lithuania' .. 21

"The Horrors of the Soviet Counter-

Revolution in Petrograd 1918-1920,

as told by Lithuanian author"

by Jurgis Gliuda 22

L.D. Contributor Vyt Sirvydas dies 22

JABNC at its Annual Meeting 22

LITHUANIAN DAYS ANNUAL PICNIC

The Annual Picnic of "Lithuanian Days" journal will be held this year at St. Casimir's Auditorium, 3855 Evans St., Los Angeles, on Sept. 13, 1981, starting at 12:30 p.m.

You are asked to return all drawing tickets to the L.D. Office, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029, before Sept. 13. Thank you.

sociation (since 1962), and New York State Council on Ethnic Affairs.

It has been 32 years since Aleksandras and Irena arrived in New York, and their unceasing dedication to Lithuanian political, cultural and athletic life has been a constant source of admiration and gratitude.

A. VAKSELIS VISUOMENINĖJE VEIKLOJE

Iš Lietuvos gen. konsulo Aniceto Simučio sveikinimo

... Metę žvilgsnį į bendrąjį lietuviškosios visuomenės judėjimą susiduriame su kelių rūšių veikėjais:

1) Yra taip vadinamų veikėjų, kurie gali veikti tik tada, jei yra prieš ką veikti. Jie pilni pykčio prieš jų įsivaizduotus konkurentus- kitus veikėjus, kuriems suniekinėti nuolat ieško talkininkų. Sociologai sako, kad ir tokie esą reikalingi, nes viską kritiškai vertindami priverčia ir entuziastus būti atsargesniais.

2) Yra veikėjų, kurių galvos tiesiog plyšta nuo puikiausių planų gausybės, kuriuos reikėtų įvykdyti, bet tik visa nelaimė, kad jie niekada nesiryžta pradėti.

3) Yra veikėjų, kurie visada žino kaip nereikėjo padaryti, kaip nereikėjo pobūvio rengti ar suvažiavimo šaukti, kaip nereikėjo neįvykdomų nutarimų priimti, ir taip daina be galo.

4) Pagaliau, yra veikėjų rūšis, kurių nė vienai tų grupių negalėtų priskirti ir kurių mes mažiausiai turime — tai *akcijos žmonės*. Jiems nereikia, kad būtina galėtų prieš ką veikti, nereikia ilgai galvos sukuti kaip darbą pradėti — yra darbas, tai tuojau be didelių ceremonijų imasi jį atlikti. Prie šios pastarosios grupės veikėjų tenka priskirti mūsų šio vakaro kaltininką Aleksandrą Vakselį.

Tur būt dėl akcijos žmonių stokos praeityje New Yorko lietuvių kolonija nuo senų laikų buvo viena iš tų retų kolonijų, kuri neturėjo savo centrinės vietos didesniems susirinkimams ir pobūviams. Mažesnio masto pobūviai burdavosi penkių lietuvių parapijų salėse, bet stambesniems susirinkimams tekdavo nuomotis Webster Hall Manhattene, Grand Paradise Broklyne ir kitur. New Yorko lietuvių visuomenės vadai jautė, kad būtina reikalingas koks nors centras, bet niekaip neprieidavo prie konkrečių žygių tam įgyvendinti.

Į Brooklyną atsikėlę Lietuvos pranciškonai pradėjo palengva ta kryptimi veikti, bet be plačiosios visuomenės talkos jie vieni to uždavinio irgi negalėjo atlikti. Į šį darbą su visu jaunatvišku entuziazmu įsijungė A. Vakselis, 1963 metais tapdamas Lietuvių Kultūros Židinio Statybos Komiteto pirmininku, juo išbuves dešimtį metų. Be abejo, jis jau tada pramatė ateitį — jei to nebūtų padaręs, mes gal ir šį vakarą neturėtume kur susirinkti jo pagerbti...

Baigus Kultūros Židinio rūmų statybą, iškilo naujos bėdos — jų išlaikymo problema. Ir čia A. Vakselis rankų nenuleido. Artimai bendradarbiaudamas su tuometiniu pranciškonų provincijolu Tėvu Gailiušiu ir vienuolyno viršininku T. Baltakiu, Vakselis buvo vienas iš Lietuvių Kultūros Fondo steigėjų ir inkorporuotojų 1977 metais, išrinktas pirmuoju valdybos pirmininku, juo išbuves iki šių metų pradžios, kada jis buvo išrinktas Lietuvių Kultūros Fondo tarybos pirmininku.

A. Vakselis į Lietuvių Bendruomenės veiklą įsijungė 1947 m. dar Vokietijoje, bet po devynerių metų jį jau matome New Yorko Apygardos valdyboje einantį organizacinių reikalų sekretoriaus, išdininko, o nuo 1967 m. — Apygardos valdybos pirmininko pareigose, kuriose jis tebėra iki šios dienos.

Nors savo pažiūrose į Lietuvos okupantą ir santykiavimą su okupanto patikėtiniais jis yra griežtas, bet organizacinėje veikloje moka toleruoti ir skirtingą nuomonę ir dažnai, jei aplinkybės to reikalauja, nevengia kompromisų. Tai būtina gero visuomenininko savybė. Jo vedamąja žvaigžde visuomeninėje veikloje yra ignoruoti dalykus, kurie mus skaldo, o sekti ir iškelti tuos, kurie mus jungia. Kaip pavyzdį galiu paminėti ir tokį įvykį. Prieš dešimtį metų, ar panašiai, vis labiau pradėjo ryškėti L. Bendruomenės ir ALTos nesutarimai. Viename suvažiavime vienas veikėjas,

Iškilmės prie Laisvės paminklo Kultūros Židinio kieme, New Yorke, Vasario 16 proga. Matyti A. Vakselis, sen. Martin Knorr, Lietuvos gen. konsulas A. Simutis. Nuotrauka L. Tamošaičio
Solemnities at the Freedom Monument in the Culture Center Garden, New York, February 16. Participants include A. Vakselis, Sen. Martin Knorr, Lithuanian Consul General A. Simutis.

bene iš Chicagos, manęs užklausė, — ar New Yorko Bendruomenė dar nesipiauna su ALTa? Atsakiau, kad jos puikiai sugyvena, nes ir vienos ir antros pirmininku yra tas pats A. Vakselis. New Yorko ALTos pirmininku jis buvo 1970-71 metais.

Jei šiandien New Yorko lietuvių visuomenė palyginamai gerai sugyvena ir tebėra nesusiskaldžiusi, tai didelę dalį nuopelnų už tą esu linkęs skirti A. Vakseliui. Peštukų ir karštagalvių yra visose mūsų kolonijose, bet nuo atsakingų vadų priklauso juos pristabdyti ar pakurstyti.

Veikiant L. Bendruomenėje, jam teko daug pasidaruoti organizuojant III-jį PL Bendruomenės Seimą New Yorke 1969 m., — buvo Vykdomojo Komiteto vicepirmininkas. Kaip tik tuo metu iš Romos atvyko Lietuvos dipl. šefas min. Stasys Lozoraitis eilei pasitarimų su Lietuvos Diplomatinės Tarnybos nariais ir taip pat dalyvauti Seime. Organizuojant bendrą priėmimą Lietuvos dipl. šefo ir delegatų garbei man teko turėti eilę pasitarimų su A. Vakseliu, nuo kada prasidėjo ir mūsų artimesnė pažintis, vėliau išvirtusi į draugystę. Mudviejų sutartas priėmimas praėjo sklandžiai ir su dideliu pasisekimu, ką aš ir dabar su malonumu prisimenu.

Be visuomeninės ir kultūrinės veiklos, A. Vakselis nesišalino ir nuo politikos — 1972-75 m. jis ėjo Vliko valdybos vicepirmininko pareigas. Su Vliku ir dabar nėra ryšių nutraukęs, rūpindamasis Tautos Fondo inkorporavimu ir 1978 m. tapdamas inkorporuoto TF valdybos pirm., o nuo pernai TF tarybos pirmininku.

NEW YORKO LIETUVIŲ JUDRUSIS ŽMOGUS

Aleksandro Vakselio sukakties proga

New Yorke, lankydamas renginius, susirinkimus, daug kur sutiksi *Aleksandrą Vakselį*. Jis čia nėra pasyvus stebėtojas, o vienas iš vadovaujančių asmenų. Per 30 metų jis čia veikia, savo laiką atiduodamas lietuviškai visuomenei.

VIRŠUJE —

Vestuvinė Irenos (Tonaitės) ir Aleksandro Vakselių nuotrauka 1939 m. lapkričio m.

APAČIOJE —

Irena ir Aleksandras Vakseliai su dukrele Irena Augsburgėje 1948 m.

Irena Tonaite and Aleksandras Vakselis on their wedding day, November, 1939.

Irena and Aleksandra Vakseliai with their daughter Irene in Augsburg, 1948.

Užtat įvairios New Yorko lietuvių draugijos sudarė komitetą, kuris kovo 28 d. Kultūros Židinyje A. Vakseliui surengė gražų pagerbimą jo 65 metų sukakties proga. Apie jo asmenį ir jo veiklą kalbėjo Lietuvos gen. konsulas Anicetas Simutis. Daug pasakyta sveikinimo kalbų. Daug sveikinimų gauta raštu. Meninę programos dalį atliko N. Y. vyrų choras Perkūnas, vadovaujamas Viktoro Ralio.

Sukakties proga tad verta susipažinti su šio veiklaus asmens gyvenimu, pažvelgti į praeitį, į nuėjusias gražias jaunystės, mokslo, darbo ir veiklos dienas.

Nuo Veliuonos

Aleksandras Vakselis gimė 1915 metų gruodžio 8 d. Naudvario dvare, Veliuonos valsčiuje, Kauno apskrityje. Sakoma, kad Vakseliai atkeliavę iš Švedijos, Lietuvoje likę nuo švedų karų. Įsitvirtinę čia, prisitaikę prie vietos papročių ir laiko.

Praeito amžiaus viduryje viena Vakselių šeima keliavo po Europą, užkliuvo į Portugaliją ir ten ištekėjo už didiko de Faria E Castro. Ištekėjusi išsivežė ir savo vyrą iš pietų į tolimą šiaurę. Grįžę įsikūrė Raudonės pilyje prie Nemuno. Ten ši giminė dar gyveno ir nepriklausomos Lietuvos laikais. Vienas de Castro buvo Užsienio reikalų ministerijos referentu, dabar dar gyvena V. Vokietijoje.

Į mokslus

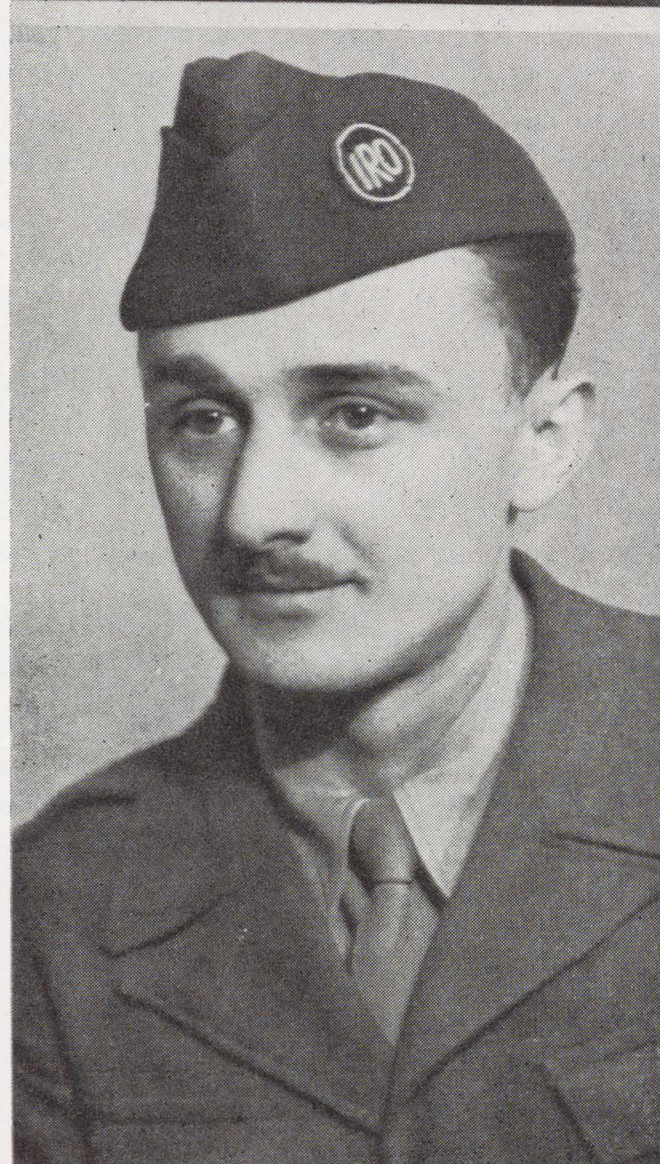
Aleksandras pradžios mokyklos du pirmus skyrius lankė Veliuonoje. Tėvai 1926 m. perdavę dvarą, nusikėlė gyventi prie Jurbarko. Motina nuvedė Aleksandrą į pradžios mokyklą Jurbarko, bet ten nebuvo vietos, nes atėjo kiek pasivėlinę, mokslo metams prasidėjus. Nenorėdami prarasti mokslo metų, kreipėsi į Jurbarko veikiančią vokiečių pradžios mokyklą. Ten jį priėmė. Ten jis greitai išmoko gerai vokieškai, o tai jam vėliau buvo naudinga.

Gimnaziją lankė Jurbarko ir ją baigė 1935 m. Gimnazijoje nuo 1928 m. buvo skautas; baigęs skautų vadų kursus, buvo pakeltas į paskautininkio laipsnį.

Toje gimnazijoje jo motina dėstė svetimų kalbas. Baigęs gimnaziją, Aleksandras pasirinko karininko karjerą, įstojo į Pirmojo Lietuvos Prezidento Karo mokyklą ir 1938 m. baigė tos mokyklos XVIII laidą, gavo artilerijos jaunesnio leitenanto laipsnį. Atsivėrė vartai į savarankų gyvenimą. Kur vingiuosis jo keliai?

Į Plungę

Buvo paskirtas į IV-tą artilerijos pulką, į II grupę Plungėje. Plungė tai nebuvo šiaip paprastas provincijos miestas. Čia buvo didžiuliai kunigaikščių Oginskių rūmai, su parkais, tvenkiniais, su daugybe triobėsių, aikščių. Ant senos praeities kultūros čia skleidėsi jau naujas lietuviškas gyvenimas, veikė lietuviškos mokyklos, čia

Aleksandras Vakselis baigęs Lietuvos karo mokyklą, 1938 metais.

A. Vakselis IRO valdininkas 1948 metais Augsburgėje.

A. Vakselis upon his graduation from the Lithuanian Military Academy in 1938.

A. Vakselis as an IRO official in Augsburg, Germany, 1948.

ėjo tarnybą Lietuvos kareivėliai ir lietuviškai dainavo vakarais, žengė jauną žingsnį, kad net žemė dundėjo...

Plungėje jaunam leitenantui buvo lemiama: čia jis susipažino su gimnazijos direktoriaus dukra Irena Tonaite ir ją vedė. Jų vestuvės buvo gražuose kunigaikščių Oginskių rūmuose, veidrodžių salėje. Grojo pulko orkestras.

Vokietijoje suorganizuotas Vyr. Fizinio Auklėjimo ir Sporto Komitetas. A. Vakselis pirmas iš kairės; toliau Z. Puzinauskas, E. Vengianskas, A. Osteika, V. Adamkavičius, P. Mickevičius.

The Supreme Committee for Sports and Physical Education organized in Germany. A. Vakselis is first on the left. Then: Z. Puzinauskas, E. Vengianskas, A. Osteika, V. Adamkavičius, P. Mickevičius.

Okupacijų metais

Bet greitai Lietuvą okupavo sovietai. Pakeitė gyvenimo santvarką, perorganizavo kariuomenę. A. Vakselį perkėlė į Švenčionėlius. Prasidėjus karui, jis buvo bolševikų areštuotas, vežamas į rytus, bet kovos metu pavyko atsipalaiduoti. Buvo Švenčionių, Švenčionėlių rajono partizanų būrio vadas.

Persiritus karo veiksmams per Lietuvą, A. Vakselis vėl grįžo į Plungę. Pulko jau nebebuvo, bet čia buvo gražus moksleivių pulkas. Vakselis ėmė mokytojauti gimnazijoje. Nuo 1941 mokytojavo Plungėje ir Alytuje iki 1944.

Pasitraukimo metais

Rūstūs Lietuvai buvo 1944 metai — bolševikų kariuomenė artėjo. Gen. Plechavičius organizavo Vietinę Rinktinę. Į ją įstojo ir A. Vakselis. Įstojęs buvo Suvalkų Kalvarijos adjutantu. Bet neilgai. Vokiečiai gegužės mėnesį jį areštavo ir išvežė į Vokietiją, į Pozanę, į Erfurtą. Įjungė į dalinius, kurie buvo skirti aerodromų tarnybom. Ten buvo nemaža lietuvių. Teko jiems padėti, vadovauti, nes A. Vakselis gerai mokėjo vokiškai.

Iš tų laikų jis prisimena tokį nuotykį. Prisistatė vokiečių pulkininkui ir pasisakė, kad jis esąs lietuvis. Vokietis tada atsikėlė ir prėjo prie pianino; priėjęs paskambino lietuvišką dainelę. Vieną, antrą. Savaiame kilo klausimas: kur jis išmoko? Per pirmąjį pasaulinį karą jis buvęs Lietuvoje, dalyvavęs mūšiuose prie Dubysos ir ten buvęs sužeistas. Vietos žmonės jį globojo, ir jis išmokęs tas lietuviškas daineles.

Šis pulkininkas, prisiminęs praeitį, lietuviams buvo geras, bet jis pats netrukus žuvo.

Pakliūva į nelaisvę

Karas ritosi į pabaigą. Buvo pavojaus, kad juos gali paimti sovietai. Teko trauktis. Tada pakliuvo amerikiečiams į nelaisvę. Teko daug vargo pakelti. Paskui uždarė stovykloje prie Paryžiaus. Iš ten jau traukiniu vežė atgal į Sovietų Sąjungą, bet Vakselis ties Viurzburgu naktį iššoko iš traukinio ir pasislėpė. Rytmetį išdavė vietos gyventojas ūkininkas. Vėl grąžino į tą pačią stovyklą. Dar kartą su vokiečiu draugu bėgo. Ir vėl pagavo.

Galų gale pasisėkė išeiti iš tos stovyklos, gauti visus reikiamus atleidimo dokumentus, prie Stuttgarto surado savo šeimą, apie kurią nieko nežinojo. Tada apsigyveno Augsburgio stovykloje Hochfelde.

Pokario metais Vokietijoje

Po tokių sunkių laikų ir pergyvenimų, truputį pailsėjęs, A. Vakselis įsijungė į darbą. Baigė IRO valdininkų mokyklą ir buvo dokumentų skyriaus viršininku.

Jau Lietuvoje jis veikė su sportininkais Plungėje, Alytuje dirbo Bebrungo Daina-

vos sporto klubuose. Sportas jam visados buvo prie širdies, nes gimnazijoje dėstė kūno kultūrą, organizavo plačią sportinę veiklą. Tat ir Augsburgėje jis įsijungė į sportinę veiklą. Buvo organizuojama Fizinio Auklėjimo ir Sporto Sąjunga. Jis atsiduria jos centro komitete sekretoriaus pareigose. Čia jis dirba iki 1949 metų, kada išemigruoja į Ameriką.

Naujos gyvenimo sąlygos New Yorke

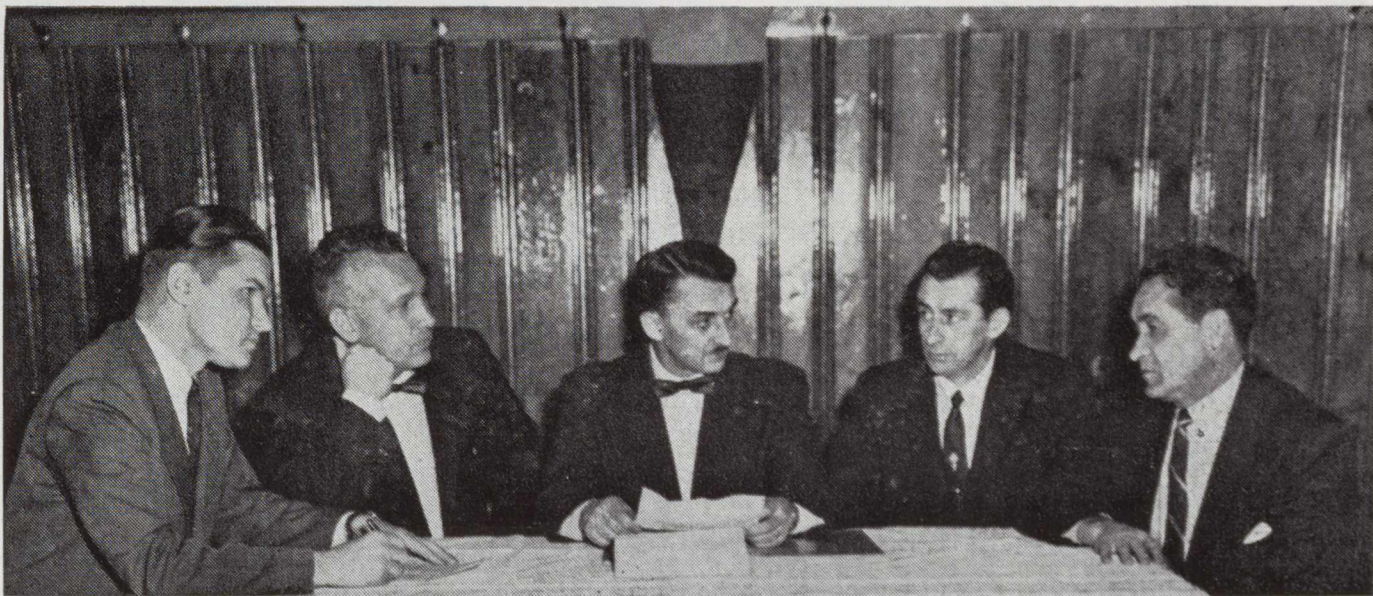
Atvykęs į Ameriką, sustojo New Yorke ir čia įsikūrė. Griebėsi darbo, bet drauge jo visuomeninė prigimtis tuoj vedė į veiklą — įsijungė į amerikiečių karių veteranų Dariaus ir Girėno postą. Skautams jis priklausė nuo 1928 m., buvo baigęs skautų vadų kursus, pakeltas į paskautininkio laipsnį. Įsijungė ir čia į skautus.

Norėdamas prisitaikyti prie naujų gyvenimo sąlygų, vakarais lanko mokyklą ir baigia inžineriją. Įsidarbina savo srityje. Eilę metų dirba danų garsioje bendrovėje, kuri visame pasaulyje stato cemento fabrikus. Ne kartą tos bendrovės buvo apdovanos, o šiemet sukakties proga jį apdovanojo 5000 kronų.

Organizuoja sportinę veiklą

Neišdildomi yra A. Vakselio pėdsakai New Yorko sportinėje veikloje. Jis čia eina dviem keliais — konkrečiai pats įsijungia į sportininkų treniravimą, jaunimo parengimą ir pats organizuoja sportinę veiklą, dalyvauja vadovaujančiuose komitetuose. Su dideliu noru ir entuziazmu telkė sportininkus, vežiojo savo mašina į futbolo rungtynes, į sporto sales, rengė varžytines. Visi jį prisimena kaip nepaprastą organizatorių ir vadovą.

Suvažiavę naujieji ateiviai, tuoj įsikūrė savo sportinę organizaciją — Lietuvių Sporto Klubą, kuriam A. Vakselis pirminkavo nuo 1954 iki 1956 m. Gi Brooklynėje nuo 1903 m. veikė Lietuvių Atletų Klubas, kuris turėjo ir savo nuosavybę. A.

FASKAS centro valdyba. Iš kairės: A. Ruzgas, A. Birutis, A. Vakselis — pirminkas, J. Kepenis, K. Brazauskas.

The "Faksas" central committee. Left: A. Ruzgas, A. Birutis, A. Vakselis, president; J. Kepenis, K. Brazauskas.

Pasirašomi dokumentai, kad Kultūros Židinys perduodamas administruoti Lietuvių Kultūros Fondui.

Vakselio dėka abu klubai sujungti į vieną, buvo pagerbtas senasis klubas — Lietuvių Atletų Klubas. Liet. Sporto Sąjungos veikla buvo sustabdyta, visi įsijungė į Lietuvių Atletų Klubą. Lietuvių Atletų Klubui A. Vakselis vadovavo nuo 1962 iki 1973 m. A. Vakselis nepasitenkino sportine veikla tik New Yorke. Įsijungė į visos Amerikos lietuvių sportinę veiklą. Jis buvo Šiaurės Amerikos Lietuvių Fizinio Auklėjimo ir Sporto Sąjungos pirmininku 1959-1961, ŠALFAS Rytų Sporto Apygardos pirmininku buvo 1952-1973.

Lietuvių Bendruomenės veikloje

A. Vakselis tuoj įsijungė ir į Lietuvių Bendruomenę, kai tik ji čia buvo organizuojama. Buvo centriniuose komitetuose, padėjo organizuoti Pasaulio Lietuvių kongresus, kurie čia vyko. 1968 m. vadovavo Pasaulio Lietuvių Seimui New Yorke. Kai 1964-65 m. New Yorke vyko pasaulinė paroda, jis vadovavo 1965 metų komitetui, kuris surengė pabaltiečių dieną parodoje.

Nuo 1967 metų jis yra LB New Yorko apygardos pirmininkas, labai sėkmingai organizuoja bendras dailės parodas, Naujųjų Metų sutikimus, didžiąsias šventes. Įsijungia ir į platesnę LB veiklą — nuo 1967 m. yra LB Tarybos narys. Nuo 1970 iki 1979 m. — LB Tarybos administracinių ir organizacinių reikalų komisijos pirmininkas. Nuo 1973 iki 1976 m. — LB Garbės Teismo narys.

Kai JAV-bėse pradėjo organizuotis Lietuvių Fondas, A. Vakselis stojo ir čia, kad greičiau surinktų New Yorkui uždėtą kvotą. New Yorke jis uoliai veikė komitete, kuriam vadovavo dr. J. Kazickas. Komitetas telkė lėšas, organizavo didelius ir

Signing of documents transferring the administration of the Lithuanian Culture Center to the Lithuanian National Cultural Fund.

sėkmingus banketus Fondo labui. Buvo ir to Fondo Tarybos nariu 1973-1976.

Vliko veikloje

Gyvenimas nuvedė jį ir į Vliko veiklą. Vliko nariu buvo 1972-75 m. Organizavo ir Tautos Fondą, vienas iš jo inkorporatorių ir pirmasis valdybos pirmininkas 1973-5.

Kurį laiką buvo pasitraukęs, dabar jis grįžo į Vliką ir į Tautos Fondą.

Vliko seime Bostone. Iš kairės: A. Kuolas, dr. J. Skirius, K. Miklas, S. Kudirka, A. Skirius, dr. K. Valiūnas, J. Valaitis, Al. Vakselis ir Radzivanas.

Foto J. Rentelis

Stato Kultūros Židinį

Kai New Yorke imta kalbėti apie Kultūros Židinio statybą, A. Vakselis buvo vienas iš pirmųjų organizatorių. Vadovavo įvairiems komitetams, telkė lėšas, rūpinosi statyba.

Jis taip pat buvo vienas iš steigėjų Lietuvių Kultūros Fondo, kuris perėmė dabartinio Kultūros Židinio administravimą ir išlaikymą, yra to Fondo tarybos pirmininku.

A. Vakselis dar veikia Lietuvių Tautinėje Sąjungoje, priklauso II-am skyriui. Atstovaudamas tautininkams, jis dalyvavo Alte ir 1968 m. vadovavo gražiam Vasario 16-tos minėjimui.

Meškeriojas...

O kur pailsi šis judrus ir nuolat užimtas žmogus? Ugi meškeriodamas. Jis puikus meškeriojas, žuvautojas, aukštos klasės tos rūšies sportininkas. Kai tik turi laiko, tuoj keliauja prie vandenų. Turi visas reikiamas priemones — įvairiausių meškerių kolekciją, laivelį ir kt.

Kai tik pasitaiko proga, tuoj pamoko ir jaunimą, kaip meškerioti. Atostogaudamas Kennebunkporte, jis tiesiog siaučia pajūriais, pagaudamas daugybę žuvies, drauge įtraukdamas į šį sportą ir jaunimą.

Baigiant...

Dabar Aleksandras Vakselis su žmona Irena gyvena gražiamie Richmond Hill ra-

At a VLIK Congress in Boston. From left: A. Kuolas, Dr. J. Skirius, K. Miklas, S. Kudirka, A. Skirius, Dr. K. Valiūnas, J. Valaitis, A. Vakselis, Radzivanas.

Viršuje —

Dalis svečių Aleksandro Vakselio pagerbime. Iš kairės: J. Simutienė, gen. konsulas A. Simutis, Irena Vakselienė, A. Vakselis, dr. K. Valiūnas, T. L. Andriekus, OFM, kun. J. Pakalniškis. Foto A. Reivytiene

Apačioje —

A. Vakselis su jam pagerbti rengimo komiteto nariais. Iš kairės: V. Padvaretis, J. Gerdvilienė, Paulius Jurkus, I. Vakselienė, A. Vakselis, I. Nemickienė (Vakselių duktė), V. Alksninis, R. Kezys, A. Balsys, J. Vebeliūnienė, E. Liogys, J. Šližys.

TOP—A portion of the guests honoring Aleksandras Vakselis. From left: J. Simutis; Consul General A. Simutis; Irena Vakselis, A. Vakselis. Dr. K. Valiūnas, T. L. Andriekus, OFM; Rev. J. Pakalniškis.

BOTTOM: A. Vakselis with members of the committee that arranged the banquet in his honor. From left: V. Padvaretis, J. Gerdvilis, Paulius Jurkus, I. Vakselis, I. Nemickas [Vakselis' daughter], V. Alksninis, R. Kezys, A. Balsys, J. Vebeliūnas, E. Liogys, J. Slizys.

jone, netoli parko. Iš čia jis skuba į darbą, į Kultūros Židinį, į posėdžius, į renginius. Visada jis uolus ir paslaugus. Svarbiausia — jis visada taktiškas. Niekada nepasikarščiuos, iš sunkios situacijos suras išeitį. Todėl ir lengva su juo kitiems dirbti,

nes jis moka suorganizuoti patį darbą ir jam sumaniai vadovauti.

Vakselių duktė Irena yra ištėkėjusi už Kęstučio Nemicko, gyvena nepertoliausia nuo tėvų, tad dažnai į šiuos namus triukš-

Po žvejonės su laimikiais.

The prizes of a fishing expedition.

Pasitinka dr. K. Valiūną, Vliko pirmininką, sugrįžusį iš Helsinkio konferencijos. A. Vakselis trečias iš dešinės.

Third from the right, A. Vakselis greets VLIK president Dr. K. Valiūnas upon his return from the Helsinki Conference.

Al. Vakselis atidaro pirmąją dailės parodą senajame Kultūros Židinyje.

Foto V. Maželis

mingai sugriūva Vakselių anūakai — Dalia ir Ričardas Nemickai.

Jau praėjo 32 metai, kaip Vakseliai apsigyveno New Yorke. Jie čia gražiai įsikūrė, turi patogius namus ir kitokių gėrybių susikrovė, bet didžiausias jų turtas — tai ta neužmirštama visuomeninė veikla, kuri

A. Vakselis opens the first Fine Arts Exposition at the Culture Center.

visą lietuviškąją bendruomenę pureno, glostė, sėjo ir prižiūrėjo, kad išaugtų kuo gražiausias lietuviškas derlius. Už tai jam dėkoja ne tik New Yorko, bet ir visos Amerikos lietuviai. Ir prašo — taip ir toliau puoselėti savo visuomenininko pašaukimą.

P. Jurkus

New Yorko Lietuvių Sporto Klubu valdyba 1956 m. Iš kairės I eilėje: J. Kepenis, M. Žukauskienė, A. Vakselis — pirmininkas, V. Gintautaitė, A. Kinastas; II eilėje: J. Klivečka, P. Katen, K. Brazauskas, A. Giedrys, V. Kidolis, V. Beleckas.

The New York Lithuanian Sports Club's administration. From left, first row: J. Kepenis, M. Zukauskas, A. Vakselis, president; V. Gintautas, A. Kinastas. Second row: J. Klivečka, P. Katen, K. Brazauskas, A. Giedrys, V. Kidolis, V. Beleckas.

—Photo by Paulius Gaubys

IŠ SVEIKINIMŲ A. VAKSELIUI

Roma, 1981 m. vasario mėn. 26 d.
Via Po 40

Didžiai Gerbiamas Ponas Pirmininke, Jums sulaukus 65 metų amžiaus, nuoširdžiai sveikinu Jus Lietuvos Diplomatinės Tarnybos ir savo vardu.

Šia proga linkiu Jums tolesnės sėkmės tiek Jūsų plačiame visuomenės ir politiniame darbe, tiek asmeniniame gyvenime. Tebūnie sėkminga Jūsų veikla, skiriama lietuvių užsienyje išlaikyti ir lietuvių solidarumui stiprinti ginant Lietuvos nepriklausomybės atstatymo bylą.

Su gilia pagarba

Lozoraitis, L. D. Šefas

Gerbiamas pone Vakseli, džiaugiuosi Jūsų jubiliejine švente. Per daugelį metų turėjome galimybę stebėti Jūsų darbą ir pasiaukojimą lietuviškai veiklai. Priimkite nuoširdžiausius Vliko ir mano asmeniškus sveikinimus.

Dr. Kazys Bobelis, Vliko pirmininkas

Mielas Aleksandrai, sveikiname Tavo garbingo 65 metų jubiliejaus proga.

*Tavo nuveikti darbai, nuolatinis aktyvus reiškiamasis mūsų Tautinės Minties užsi-
brėžtuose darbuose mus džiugina ir žadina pasigėrėjimą.*

Su didžia pagarba

Antanas Mažeika, Tautinės S-gos pirm.

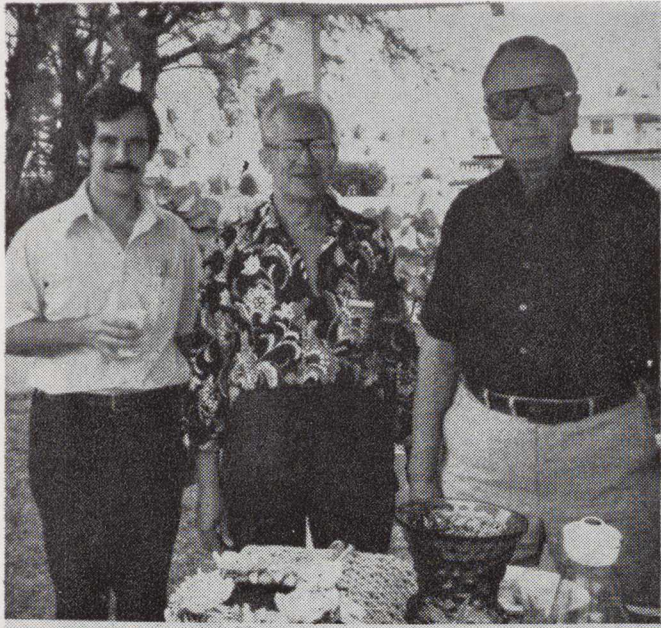
JAV Lietuvių Bendruomenės Krašto Valdybos vardu sveikinu Tamstą, švenčiant garbingą 65 m. amžiaus sukaktį. Mes stebime ir gėrimės Jūsų plačia veikla ir šakota visuomenine veikla. Tamsta jau daug metų buvai ir tebesi JAV Lietuvių Bendruomenės Tarybos narys, uoliai dalyvauji jos suvažiavimuose bei įvairiose jos komisijose. Jūs jau ilgą laiką vadovaujate JAV Lietuvių Bendruomenės New Yorko apygardai ir daugybei kitų organizacijų. Kartais net sunku suprasti, iš kur Tamsta turi tiek laiko ir energijos visur suspėti.

Linkime Tamstai stiprybės ir jėgų tęsti sunkų visuomenininko darbą bei skleisti bendruomenines idėjas visų lietuvių tarpe. Tegul Dievulis Jums suteikia daug sveikatos ir ilgą amžių.

*Jūs gerbiąs Vvtautas Kutkus,
JAV LB Krašto Valdybos pirmininkas*

Su p. A. Vakseliu bendradarbiaujame nuo 1955 m., bet ypatingai mūsų ryšiai buvo artimi planuojant ir vykdant Kultūros Židinio statybą bei ruošiant Lietuvių Kultūros Fondo korporaciją. Per tą ilgą 25 m. bendro darbo laikotarpį A. Vakselio asmenyje turėjau ne tik prityrusį ir nuoširdų patarėją, bet ir paskatinantį, principingo krikščionio ir bekompromisiniai Lietuvai ir lietuviams tarnaujančio žmogaus pavyzdį. Jei daug kam esu skolingas nuoširdžios padėkos ir pagarbos, tai A. Vakselis yra vienas iš pirmųjų!

*T. Paulius Baltakis, OFM
Lietuvių pranciškonų provinciolas*

Viršuje —

Lietuviškos spaudos platintojas Petrauskas, Balfo sk. pirm. V. Biliūnas ir A. Rugys, Balfo atstovas iš Lake Warth miesto.

Lithuanian publishers' representative Petrauskas, BALF section president Vyt. Biliunas, and Ant. Rugys, BALF representative from Lake Worth.

Viduryje —

(Neatpažintas), Mikšytė-Ward, Birutė Rauckis (nugara), V. Rauckis ir kt.

One unidentified person; Miksis-Ward, Birute Rauckis [back]; Vyt. Rauckis and others.

Apačioje —

Apolonija ir Stasys Pažeros ir kiti svečiai. Nuotraukos Br. Aušrotas

Apolonija and Stasys Pazera with guests.

FLORIDOS LIETUVIAI

Pavykusi Balfo 141 sk. gegužinė

Balandžio 26 d. Singer Island, Fla., ant Atlanto kranto, prie žinomo Colonnades viešbučio, 141 sk. Balfo vadovybė, talkininkaujama niekada nepavargstančių savo narių, suruošė puikią gegužinę-pikniką. Į ją atsilankė arti šimtinės svečių iš arti ir iš toli, net iš Hollandale, Miami š. esančio kurorto.

Susirikusieji džiaugėsi turtinga loterija, skaniais pietumis, puikiu pavasarišku oru ir lietuviška, draugiška nuotaika.

Vietinio sk. Balfo valdyba leido priimti aukas mūsų sunkiai besiverčiančiam rašytojui Petruui Babickui, šiuo metu gyvenančiam Brazilijoje, Duke de Carias mieste, netoliese nuo Rio de Janeiro. Dosnūs aukotojai šia proga sumetė P. Babickui apie 400 dol., kurie sekančią dieną (IV.27) buvo pasiūsti į Braziliją. (a. b.)

Motinos Dienos minėjimas

Juno Beach, Fl. Jau eilė metų šioje apylinkėje veikia Lietuvos Dukterų draugijos

skyrius, kuriam šiuo metu vadovauja A. Pilipavičienė. Gegužės 3 d. skyrius surengė šių metų Motinos Dienos minėjimą. Šv. Mišias atnašavo kun. A. Senkus St. Paul of the Cross katalikų bažnyčioje. Minėjimas buvo tęsiamas vaišėmis ir programa Juno Beach Metodistų par. salėje. . . . Minėjimą pravedė R. Zotovienė, pritaikyta progai žodį paskaitė A. Biliūnienė. Daug gyvumo įnešė iš St. Petersburgo atvykęs ansamblis "Naujoji Banga", kuriam vadovauja Milda Sandargienė. Gausiai susirinkę, daugumas žilaplaukiai, guviai e-kė šokių, kurie, matyt, priminė jų jaunystės laimingas dienas laisvoje Tėvynėje. ab

St. Petersburgo lietuvių ansamblis "Naujoji Banga".

The Lithuanian "New Wave" Ensemble from St. Petersburg, Florida.

Iš kairės: Lietuvos Dukterų Draugija, Juno Beach, Fla., pirm. A. Pilipavičienė, ansamblio "Naujoji Banga" vadovė M. Sandargienė, rėmėjas Teofilis Žilinskas (iš Pompano Beach), draugijos spaudos reikalų atstovė E. Mikšienė ir vicepirm. R. Zotovienė. Foto Br. Aušrotas

The "Daughters of Lithuania" in Juno Beach, Florida. From left, president A. Pilipavicius, director of the "New Wave" ensemble, M. Sandargis; supporter Teofilis Zilinskas from Pompano Beach; the Association's press representative, E. Miksis, and vice-president R. Zotovis.

VLIKO UŽSIENIO POSTAS ŠVEDIJOJE 1944 METAIS

Algirdas Vokietaitis

(Paskaita Vliko seime Toronte 1980.12.13)

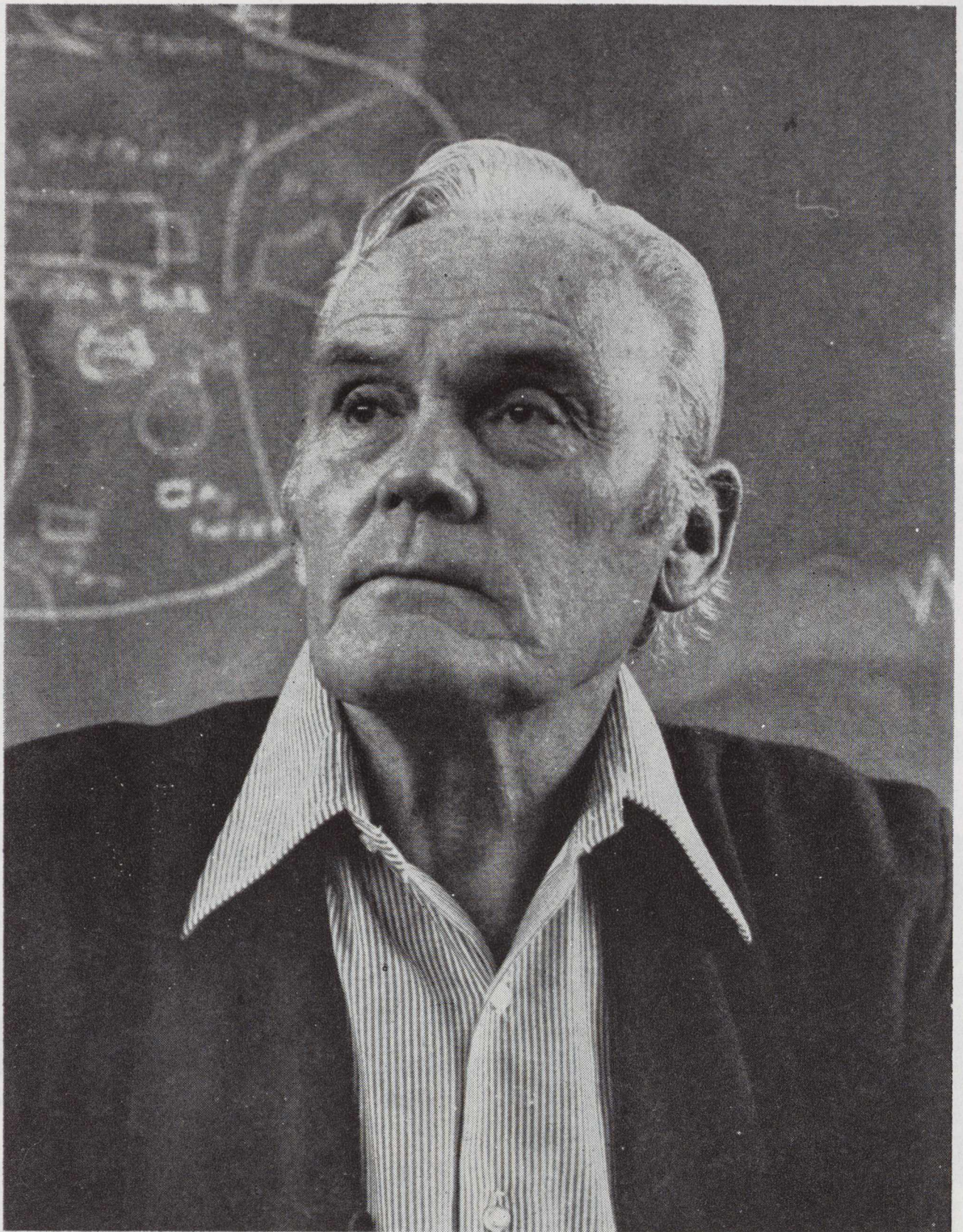
Prieš 37 metus, 1943 m. gruodžio 13, leidausi slapton kelionėn iš Švedijos per Baltiją į okupuotą Lietuvą, kad tenai galėčiau susirūti su tik ką susikūrusiu Vyriausiuoju Lietuvos Išlaisvinimo Komitetu ir sudaryti geresnį slaptą ryšį tarp laisvojo pasaulio ir Lietuvos pagrindžio. Tuo metu, jau nuo 1943 metų vasaros, aš veikiau Švedijoje kaip Vyriausio Lietuvių Komiteto (VLK) ir Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjungos (LLKS) atstovas. *

* VLK-to ir LLKS-ges iniciatyva ir pastangomis šių eilučių autorius 1943 m. liepos mėn. buvo slapta pasiųstas į Švediją atstovauti Lietuvos pagrindžiui laisvajame pasaulyje.

Tą neušmirštamą gruodžio 13-tą, išvykęs iš Stokholmo ir prakiurusia gumine valtele šiaip taip išsikėlęs į Lietuvos pajūrio krantą, vieno mūsų pagrindžio organizacijos nario, dėvinčio lietuvių policininko uniformą, buvau atlydėtas į Kauną, kur suėjau į kontaktą ir turėjau slaptus pasitarimus su vadovaujančiais Vliko asmenimis, jų tarpe Vliko pirmininku Steponu Kairiu, vicepirmininku Adolfu Damušiu, sekretoriumi Broniu Bieliuku ir kt. Tų pasitarimų metu buvo išklaustas mano pranešimas apie veiklą Švedijoje ir nustatytos tolimesnės Vliko posto Švedijoje veiklos gairės. Su atsakingais LLKS asmenimis, kurių žinioje buvo slapti ryšiai su užsieniu, buvo svarstytas ir sutartas slapto trumpų radijo bangų ryšio su Švedija reikalas ir pagreitinto pagrindžio ryšio laisvais keliais per Rygą ir Taliną.

Paskutinę pasitarimų dieną, gruodžio 28-tą, man buvo oficialiai pranešta, kad nuo šiol, susikūrus Vlikui ir nustojus veikti Vyriausiajam Lietuvių Komitetui, aš atstovausiu jau Vyriausiajam Lietuvos Išlaisvinimo Komitetui (VLIKui) Stokholme. Raštiškas įgaliojimas ir pranešimas apie tai Lietuvos įgaliotiems ministeriams buvo žadėta persiųsti slaptuoju ryšių keliu į Stokholmą vėliau.

Atlikęs savo uždavinį, po devynių dienų pagrindininkų globoje Kaune, leidausi į kelionę atgal, dviejuose lagaminuose veždamasis gausią rezistencinę medžiagą ir pagrindinės spaudos komplektus. Tarp kitų pagrindinių dokumentų mano bagaže buvo ir pirmas jungtinis Lietuvos Politinių Partijų ir Kovos organizacijų 1943 m. spalio 14 d. pasirašytas pareiškimas apie juridinę ir faktinę lietuvių tautos padėtį, bene pirmas Vliko vardu pasirašytas atsisaukimas į Amerikos lietuvių ir kt. Pakeliui atgal į Švediją, sustojus porai dienų Rygoje, K. Čakste dar suspėjo perduoti man ir ką tik paruoštą bendrą Pabaltijo

Algirdas Vokietaitis mokytojavimo metais Lafayette, Calif. (1976.-77 m.).

Algirdas Vokietaitis during his teaching days in Lafayette, California 1976-77.

kraštų pagrindžio vadovų pareiškimą, liečiantį vokiečių okupaciją ir Sovietų Sąjungos pretenzijas į Lietuvą, Latviją ir Estiją.

Po ilgokos ir ne taip jau eilinės kelionės, keliaujant fiktyvia pavarde, padirbtais "komandiruotės" dokumentais per tris vokiečių kontroliuojamus kraštus — Latviją, Estiją ir Suomiją — 1944 m. vasario 2 d. vis tik pasisekė su ta vertinga medžiaga pasiekti Švedijos krantus.

Stokholme mane pasitiko gera naujiena, kad mūsų Kaune sutartas slaptas trumpų bangų radijo ryšys Morze tarp Lietuvos pagrindžio ir Švedijos jau nuo 1944 m. sausio mėn. pradžios yra pradėjęs veikti. Pirmoji šifruota radijo telegrama iš Lietuvos, pasiekusi Stokholmą sausio 12 d., buvo šio turinio: *Algirdas (Vokietaitis) lauks (laivo iš Švedijos) iki sausio septintos dienos ryto kaip sutarta. Vėliau važiuos per Estiją*".

Šitas greito ryšio kelias įgalino mus Stokholme gauti trumpas žinias iš Lietuvos apie svarbesnius įvykius beveik tą pačią dieną. Čia reikia pažymėti, kad iš

visų trijų Pabaltijo kraštų pagrindžio organizacijų toki greitą ryšį su Vakarų pasauliu turėjome tik mes vieni.

Padėti mūsų pagrindžio atstovui vykdyti jam pavestus uždavinius, jau 1943 m. vasarą, man pirmą kartą atvykus Švedijon, Stokholme buvo sudarytas pradžioje dar slaptas, o nuo 1944 metų jau viešai veikiantis *Lietuvių Komitetas*, į kurio sudėtį, be manęs, įėjo min. Vytautas Gylys, rašytojas-diplomatas Ignas Jurkūnas-Šeinius ir buv. pasiuntinybės sekretorius Vladas Žilinskas. Veiklos sritimis buvo pasiskirstyta taip: Gylys — per savo diplomatinis ryšių kanalus tarpininkauja mūsų korespondencijai su Lietuvos įgaliotais ministeriais ir kitais mūsų diplomatiniais postais; Šeinius su Žilinsku tvarko propagandos sritį ir ryšius su švedų spauda ir radiju; gi mano pareigos — mūsų darbo koordinavimas ir slapto pobūdžio veikla. Savo pirmame pranešime min. Jurgiui Šauliui aš taip nusakiau Komiteto uždavinius:

1. Sudaryti tiesioginį ar tarpinį (t. y. per Rygą ar Taliną) korespondencijos ar net radijo ryšį su Lietuvos pagrindžiu.

2. Sudaryti geresnį ryšį su mūsų centrais Anglijoje ir Jungtinėse Amerikos Valstybėse.

3. Rinkti informaciją apie tarptautinę padėtį ir perduoti ją į Lietuvą.

4. Perduoti aktualią medžiagą iš Lietuvos į mūsų centrus užsienyje.

5. Informuoti čia vietoje užsieniečius ir švedus apie padėtį Lietuvoje ir apie aktualias būsų problemas.

6. Išplėsti bendradarbiavimą Stokholme su Pabaltijo kraštų slaptojo veikimo atstovais, anglosaksais ir lenkais.

Šitie Komiteto užsibrėžti uždaviniai, dar prieš man vykstant į Lietuvą, buvo jau visa plotme vykdomi. Šlubavo tik greitesnio ir tobulesnio ryšio su Lietuva reikalas, kas trukdė ir lėtino naujos medžiagos pristatymą Stokholman.

Kalbant apie Lietuvių Komiteto veiklą Stokholme, norėčiau čia ypatingai išskirti ir pabrėžti didžiulį Igno Jurkūno-Šeinių nuopelną propagandos srityje. Jis tiek savo knygomis švedų kalba, tiek gausiais straipsniais periodinėje švedų spaudoje, tiek ir paskaitomis nuolatos garsino Lietuvos vardą ir kėlė likimines lietuvių tautos problemas.

Lietuvių Komiteto sudėtis ir veikla jo uždavinių ribose, mano lankymosi Lietuvoje metu, Vliko buvo pilnai aprobuota.

Parsivežus iš Lietuvos visą glėbį naujos medžiagos ir pagrindinės spaudos komplektų, o sykiu ir sutvarkius trumpų bangų radijo ryšį, pagyvėjo ir Komiteto veikla.

Tuo pat buvo išversti į švedų ir anglų kalbas du svarbūs mano atvežti dokumentai — Pabaltijo kraštų deklaracija ir Lietuvos politinių partijų ir kovos organizacijų pareiškimas — ir jie įteikti švedų vyriausybei, o kopijos išsiuntinėtos laisvųjų kraštų pasiuntinybėms. Kita medžiaga ir slaptoji spauda buvo panaudota straipsniams švedų spaudoje. JAV pasiuntinybė Stokholme, labai sudominta pagrindine spauda, padariusi tos spaudos numerių mikrofilmus, persiuntė juos į Valstybės Departamentą Washingtone.*

Didele sensacija nuskambėjo užsienyje Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjungos pastangomis įrengto ir operuojamo foninio Laisvosios Lietuvos radijo (kuris buvo Vliko dispozicijoje) transliacijos, girdėtos net Stokholme. Maloniai mus nustebino 1944 m. vasario mėn. pradžioje trumpų bangų radiju Stokholmą pasiekusi žinia iš Lietuvos, kad "Kiekviena sekmadienį dešimtą valandą keturiasdešimt metrų banga Lietuvos siųstuvas kalba lietuviškai. (Apie šio siųstuvo paruošą ir jo vietą teko atsitiktinai iš gimnazistų išgirsti dar jį bandant. Siuntu bandymai buvo daromi perduodant laikrodžio tiksenimą. Šią žinią tuojau perdaviau savo pagrindžio centro ryšininkui B. Bieliukui ir siųstuvas buvo perkeltas į kitą vietą.) Praneškite ar girdi-

* Lietuvos pagrindinės spaudos papildytą rinkinį (Underground Movement, WW II, Lithuania, Catal. No. D 802 L5 S25) galima dabar rasti Library of Congress, Rare Book Division.

Laivo igula pirmosios slaptos kelionės Švedijon metu — 1943 m. liepos mėn.

Iš kairės: Juozas Baužys, Kazys Jurevicius (miręs Stuthofo konc. stovykloje), Algirdas Vokietaitis ir Janis Buteniks.

The crew during the first secret trip to Sweden, July, 1943. From left: Juozas Bruzys, Kazys Jurevicius [a casualty of the Stuthof Concentration Camp], Algirdas Vokietaitis, and Janis Buteniks.

mas". Labai susijaudinę laukėme to pirmo sekmadienio. Ta buvo vasario 13-ta. Žilinskas ir aš, mano bute, tiesiai prilipę ausimis prie radijo imtuvo, laukėme tos lemiamos valandos. Juk buvo sunku įsivaizduoti, kad okupacijos sąlygose mėgėjų sukonstruoto radijo siųstuvo laidos iš Lietuvos galėtų pasiekti Švedijos krantus! Ir štai — lygiai 10-tą valandą ryto iš mūsų radijo garsiakalbio pasigirsta aiškus tvirtas vyriškas balsas: "Čia kalba Laisvosios Lietuvos radijas..." Mudu siesiog pašokome iš džiaugsmo ir po tos pirmos labai įspūdingos transliacijos pirma proga pasiuntėme mūsų narsiems vyrams — radijo operatoriams į Lietuvą tokio turinio šifruotą radijo telegramą:

Siųstuvas Laisvoji Lietuva puikiai girdimas. Valio! Jie (atseit radijo operatoriai) mūsų pasididžiavimas, tačiau teesie itin atsargūs.

Žinios ir pranešimai per tą Laisvosios Lietuvos radiją tiek spaudos atstovų, tiek ir užsienio atstovybių (ypač Amerikos ir Anglijos) buvo tiesiog gaudyte gaudomos. Šito foninio radijo dėka jau vasario 13 d. mes Stokholme patyrėme ir apie paruoštą Vliko Vasario 16-tos deklaraciją, nors pilnas deklaracijos tekstas, kartu su Vliko sekretoriato kovo 16 d. siunta, pasiekė Švediją vos balandžio mėn. pradžioje. Su ta siunta atėjo, pagaliau, ir jau senokai lauktas Vliko 1944 m. kovo 16 d. raštiškas pranešimas mūsų pasiuntiniams ir konsulams, kad aš esu "Vliko atstovu užsienyje ir ryšininku tarp Lietuvos valstybės pasiuntinių bei konsulų ir Vliko".

Gavus pilną Vliko deklaracijos tekstą, jis buvo išverstas į švedų ir anglų kalbas ir pasiųstas švedų užsienio reikalų ministerijai, o taip pat perduotas valstybiniam švedų telegramų biurui TT, kuris savo keliu išsiuntinėjo jį, jau kaip oficialiai patvirtintą dokumentą, visiems Švedijos laikraščiams. Ir štai, balandžio 13 d. pasirodė ta žinia Švedijos dienraščiuose su tokiomis stambių raidžių antraštėmis:

LIETUVA TEBĖRA NEPRIKLAUSOMA VALSTYBĖ (Aftonbladet)

IŠLAISVINIMO KOMITETAS SUDATAS LIETUVOJE (Dagens Nyheter) ir pan.

Foninio radijo keliu, per vasario 20 d. transliaciją, buvo perskaitytas Vliko Vasario 16 atsisaukimas, raginantis lietuvius vyrus, pašauktus darbams į Vokietiją, nevykdyti vokiečių pareigūnų įsakymų, bėgti nuo jų ir slapstyti. Šitas atsisaukimas, užrašytas mūsų beveik pažodžiui, po poros sdienu jau pasklido švedų spaudoje. Tai buvo bene pats pirmasis Vliko, kaip jungtinio pasipriešinimo organo užsirekomendavimas Vakarų spaudoje.

Deja, tas taip efektyvus foninio radijo siųstuvas, kaip ir buvo galima spėti, okupacinėse sąlygose negalėjo ilgesnį laiką ne-trukdomas funkcionuoti. Gestapas, matyt, patyręs, kad to siųstuvo transliacijos sekamos Švedijoje, greitu laiku įjungė labai stiprų trukdytoją, taip, kad jau ketvirtos radijo laidos turinį vos galima buvo besuprasti, o po to Laisvosios Lietuvos radijo transliacijų Švedijoje jau nebesigirdėjo.

Slaptame Kauno Geštapo pranešime Berlynui* L. L. radijo siųstuvas (Sender

"Freies Litauen") yra taip pat minimas. Iš to raporto aiškėja, kad, nežiūrint Geštapo pastangų siųstuvą pagauti, jo transliacijos truko iki gegužės mėn. 1 d., kada (tą dieną) Geštapo radijo lokatorius buvo prisiartinęs vos vieno kilometro atstu nuo siųstuvo buvimo vietos, tačiau, esą, jo transliacijos staiga nutrūko ir daugiau nebuvo girdimos.

Grįžtant man iš Lietuvos į Švediją, slap-tų pasikalbėjimų Suomijoje metu, suomių generalinio štabo žmonės išreiškė pageidavimą turėti Helsinkyje slaptą karinį atstovą, kuris reprezentuotų Pabaltijo kraštų pagrindžio karinį sektorių. Tas suomių pageidavimas slaptuoju korespondencijos keliu buvo perduotas Vlikui. Kandidatu tai misijai Vlikas parinko plk. Kazimiera Ambraziejū. Kovo 22 d. mes gavome iš Lietuvos šifruotą telegramą su pranešimu, kad "Pulkininkas Ambraziejus išvyksta į Suomiją dvidešimt antrą kovo mėnesio iš Kauno." Po antro pranešimo, patvirtinančio jo išvykimą, ilgesnį laiką apie Ambraziejiaus kelionės vyksmą nieko neteko girdėti. Bet staiga, gegužės mėn. pradžioje, iš estų pagrindžio žmonių Stokholme gautame aliarmuojanti pranešimą, kad balandžio 21 d. Taline buvęs suimtas plk. Ambraziejus, o kartu su juo ir visa eilė Estijos pagrindžio veikėjų. Ta svarbi žinia pasiekė mus taip vėlai todėl, kad estų pagrindžiui trūko greitojo radijo ryšio su Švedija. Tad ir mes įstengėme perspėti Vliką apie tai įvykį vos gegužės 10 d., kada suėmimų grandis, prasidėjusi Estijoje, jau buvo pasiekusi ir Lietuvą. Labai liūdna buvo skai-

* Der Komandeur der Sicherheitspolizei u. des SD, Kauen, am 31. Mai 1944. Betr.: Litauische Widerstandsorganisation.

tyti apie tą mūsų pagrindinį užgriuvusią nelaimę pirmame pranešime iš Lietuvos:

Š. m. balandžio 30 ir gegužės 1 dienomis vokiečių saugumo organai suėmė šiuos vyrus: Bronių Bieliuką, Klemą Brunių, Jurgį Valiulį, Juozą Rudoką, Joną Deksnį ir Audronį-Krasnicką. Malonėkite p. Algirdui (Vokietaičiui) perduoti tokį Kauno pranešimą: kentėkite ir laukite, darbas nepakriks.

Suėmimų metu ir mūsų trumpų bangų radijo siųstuvas pateko į Geštapo rankas ir tuo būdu nutraukė taip gerai veikusį ir mūsų užsienio veiklai itin naudingą greito ryšio kanalą su Lietuvos pagrindžiu. Gi Talino ir Rygos suėmimų pasėkoje susitrukė ir slapta ryšys laiškais. Nežinojome kas tikrai dedasi Lietuvoje.

Tada ir kilo mintis vienam iš mūsų vėl vykti į Lietuvą, kad būtų atstatytas nutrauktas ryšys.

Šitas antrosios kelionės į Lietuvą projektas sutapo su amerikiečių remiamu planu bandyti evakuoti į pavojų patekusius Pabaltijo kraštų veikėjus, artinantis sovietų frontui prie tų kraštų sienų. JAV vyriausybė, per savo atašė Stokholme, paskyrė tam tikrą sumą pinigų baltiečių gelbėjimo

akcijai. Mes mėginome tuo reikalu susisiekti su Vliku, tačiau dėl pairusio ryšių kelio mūsų pranešimas, matyt, Lietuvos jau nepasiekė.

Mūsų Stokholme paruoštame evakuacijos iš Lietuvos į Švediją plane buvo numatytos tokios evakuojamų asmenų kategorijos:

- (1) politiniai veikėjai, kuriems grėsė pavojus iš vokiečių ar sovietų pusės;
- (2) mūsų inteligentija;
- (3) žydai, kuriuos dar buvo galima gelbėti.

Galutinis sprendimas šitame reikale buvo paliktas Vlikui jau vietoje. Amerikiečiams patvirtinus mūsų patiektą evakuacijos planą ir biudžetą, buvo pradėti pasiruošimai antrajai slaptai kelionei į okupuotą Lietuvą. Nerasus tinkamo savanorio tai misijai, man pačiam vėl teko pasiimti tą uždavinį ir šį kartą leisti į tą kelionę visiškai aklai — nežinant kas manęs Lietuvoj laukia. Mano misijos uždavinys buvo trejopas:

- (1) patirti apie lietuviško rezistencinio pagrindžio padėtį po gegužės mėn. areštų;
- (2) atstatyti nutrūkusį ryšį;
- (3) sudaryti evakuacijos organizaciją Lietuvos pajūryje.

Į Lietuvą atvykau 1944 m. liepos 15 d. vėl tuo pačiu nelegaliu keliu - laivu iš Gotlando salos į Šventosios pajūrį. Vilnius tuo metu jau buvo sovietų rankose.

Lietuvoje radau tikrą chaosą: visiškai suirusią mūsų pagrindžio organizaciją, pajūrį pilną pabėgėlių iš Vilniaus ir Kauno, su viltimi žiūrinčių į Švedijos pusę, ir bendrą paniką visame krašte, ryšium su įžygiuojančia sovietų kariuomene į Lietuvos teritoriją.

Keletą dienų teko ieškoti, kad surasčiau bent vieną mūsų pagrindžio veikėjų ar ryšininkų. Laimingo sutapimo dėka, tuo metu pajūry slapstėsi Vliko pirm. Steponas Kairys, ieškodamas būdų ir priemonių kaip patekti į Švediją. Per Nepriklausomos Lietuvos sąjūdžio žmogų suėjau su juo į kontaktą, ir mudu bendromis jėgomis šiaip taip sulipdėme pajūryje evakuacijos vykdymo organizacinį branduolį. Jam vadovauti Kairys parinko kun. P. Dagį. Paskutiniu momentu, prieš pat išvykimą atgal, man dar pasisekė perduoti vienam LLKS žmogui slaptą trumpų bangų radijo kodą ir siųstuvo kristalus naujam radijo ryšiui su Švedija.

Atlikęs šiuos uždavinius rengiausi kartu su Kairiu kelionei atgal į Švediją. Neatvykus laivui iš Švedijos mudviejų pasiimti, teko paskubomis samdytis mažą atvirą žvejų motorlaivį, ir liepos 7 d., kartu su trim žvejų šeimom ir pora lietuvių pabėgėlių leisti į tą lemtingą kelionę.

Vos 20-30 mylių iki Gotlando kranto mūsų perkrautas ir labai lėtai plaukiantis laivelis vokiečių kariško naikintuvo buvo jūroje sulaikytas, ir mes visi parvežti į Liepoją, kur buvome Geštapo suimti ir patalpinti į vietinį kalėjimą. Kadangi mudu su Kairiu keliavome fiktyviom pavardėm

ir padirbtais dokumentais, tai ir buvome kalėjime užregistruoti kaip Juozas Kaminskis (Kairys) ir Jonas Bartkus (Vokietaitis). Laimei, mudviem buvo pasisekė dar prieš pasiekiant Liepoją, ant naikintuvo denio, sunaikinti visą maišą Vliko archyvo (paleidžiant popierius per išvietę į jūrą), kartu su Vliko prezidiumo pasirašytu slaptu įgaliojimu Kairiui, veikti užsienyje Vliko vardu. Tokiu būdu mudu pasiekėme Liepoją jau "švarūs".

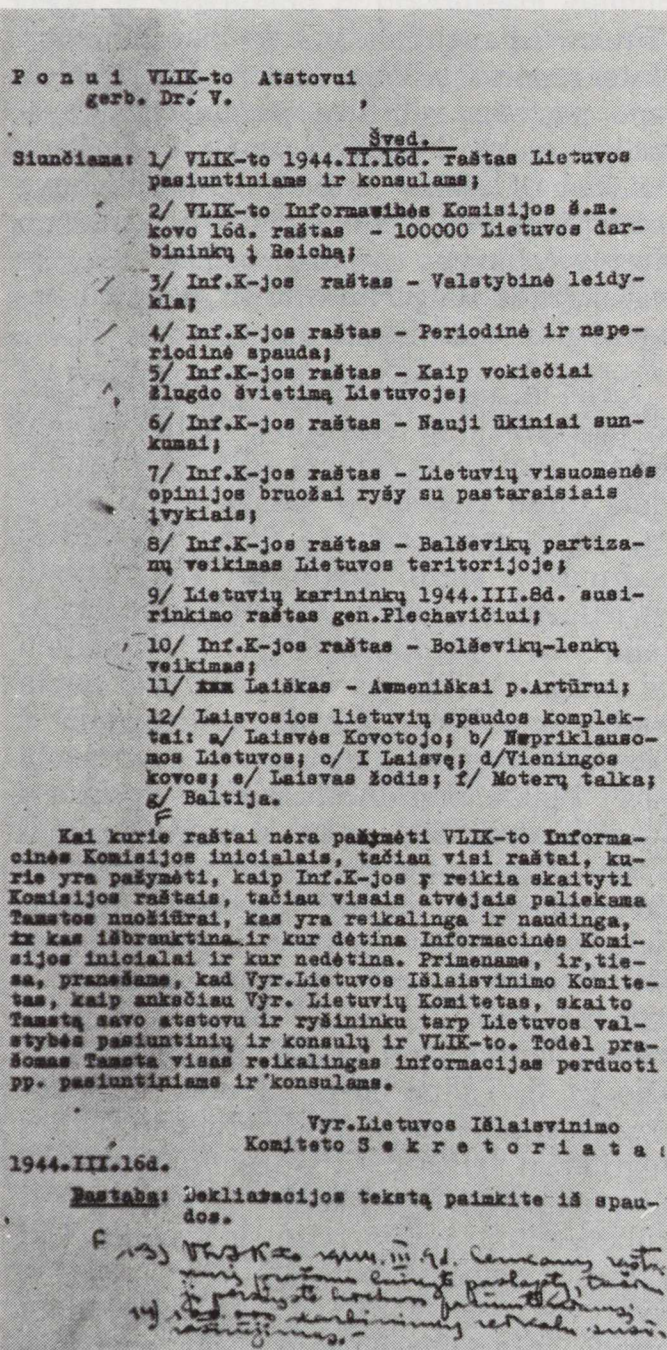
Po dviejų mėnesių bado režimo kalėjime Kairys su žvejais buvo paleistas, o gi aš su dviem sykiu keliavusiais lietuviais studentais, kaip "įtariamais", buvome perkelti į Štuthofio koncentracijos stovyklą. Taip ir baigėsi mano, kaip Vliko atstovo užsienyje, rezistencinė veiklos fazė.

Netrukus ryšiams su Lietuva ir ryšium su perėjimu iš antinacinio į antisovietinį pasipriešinimą, desintegravus egzistavusiems mūsų rezistencijos veiksniams krašte, turėjo pasikeisti ir Lietuvių Komiteto Stokholme funkcija: iš politinio-rezistencinio organo jis, žymiai padidėjęs lietuvių pabėgėlių skaičiui Švedijoje, palaipsniui persiformavo į lietuvių-pabėgėlių reikalams atstovaujančią organizaciją.

Baigiant šią trumpą Vliko užsienio posto Švedijoje apžvalgėlę, tenka pasakyti, kad per tą trumpą, vos metus trukusį savo gyvavimo bei veiklos periodą, jis sukaupė ir įvykdė jam Vliko pavestus uždavinius, išvedant Lietuvą iš tarptautinės politinės izoliacijos ir garsinant laisvajam pasauliui likimines mūsų krašto ir mūsų tautos problemas. Reikia tikėtis, kad to posto darbo vaisiai bus tinkamai įvertinti ir ras vietą mūsų tautos rezistencijos istorijoje.

Birutė Kemežaitė ieško leidėjo ar mecenatų savo poezijos knygai "Nebijok žaibų, nei vėtrų" išleisti. Eilėraščiai yra klasiskinio eiliavimo. Rinkinys tarp 125-130 pusl.

Rašyti: Birutė Kemežaitė, 7124 So. Mozart St., Chicago, Ill. 60629.

Pirmoji Vliko siunta Vliko atstovui Švedijoje, siūsta slaptu pagrindžio keliu per Baltiją (1944.III.16).

The first VLIK dispatch to a VLIK representative in Sweden, March 16, 1944, was sent secretly through the underground across the Baltic Sea.

Didžiausias kailiu pasirinkimas

pas vienintelį lietuvių kailininką Chicagoje

NORMANA BURŠTEINA

Tel. 263-5826 (įstaigos) ir 677-8489 (buto)

185 North Wabash Avenue 2nd Floor Chicago, Ill. 60601

IR VĖL SUDIEV RAŠYTOJUI...

Fabijonui Neveravičiui iškeliauvus į anapus

Ar ne per dažnai, ar ne per daug žinomų rašytojų pradėjo mus palikti Vakaruose? Aiškiai per dažnai ir pastatraisiais metais jau per daug, neleistinai per daug.

Gimęs 1900 m. liepos 6 dieną Raseinių apskrityje, Nemakščių valsčiuje, Pužų dvare — rašytojas Fabijonas Neveravičius pasimirė Londone, Didžiojoje Britanijoje, 1981 h. balandžio 17 dieną...

Tiesa, velionis užbaigė savo žemės takų kreivą kelionę, eidamas aštuoniasdešimt pirmuosius, gal nesakytina, kad buvo dar per jaunas ar dar pasimirė per greit. Juk apie save taip negalvotume, bet kai kiti tokio amžiaus pasiekia, tai lengva pasiguosti: kagi, aštuoniasdešimt, tai jau užtenkamai gera biologinė "norma" egzistuoti šioje ašarų pakalnėje.

Šiaip ar taip, su liūdesiu tenka liudyti, kad dabar vėl kita senoji, o ir mažiau sena lietuvių kultūrininkų ar politikų karta, po sovietinės okupacijos pasitraukusi į Vakarų, dabar atsiskiria. Ir kažkaip greitėjančiu tempu...

Ir štai vėl tenka sakyti sudiev — šį kartą rašytojui Fabijonui Neveravičiui, vienam iš tos generacijos žymesniai atstovai, kuris panorėjo ir galėjo aktyviai dėti darbanuo pirmųjų Lietuvos nepriklausomos valstybės atkūrimo dienų.

Priešingai kaip daugumas kolegų, rašytojas po karo apsisprendė nesikelti iš Europos savo noru, pasirinkdamas Didžiąją Britaniją, kur išgyveno su viršum tris dešimtmečius, pradžioje labai veikliai dalyvaudamas bendrųjų ir ypač rezistencinių sambūrių šurmulyje, keletą metų redagavęs "Santarvės" žurnalą, dar vėliau iki pensijos dirbęs svetimų kalbų dėstymo institucijose, iš kur pasitraukė, sveikatai ėmus blogėti.

Tik kartą buvo atvykęs apsidairyti Amerikon, bet ir kviečiamas nepasilik, nors čia gyveno gerai išikūrusios dvi jo dukterys. Rašytojas jautėsi lietuvis europietis ir norėjo tokiu pasilikti, kur jis buvo jau sutapęs, žinomas ir gerbiamas. Tad Amerikos lietuviui buvo rečiau girdimas ir gal kiek pamirštas, o jaunųjų netgi nepažintas.

Bet lietuvių kultūros pasaulyje, ypač antikomunistinės rezistencijos sąjūdžiuose jis buvo gana reikšminga figūra.

Yra teorija, rekomenduojanti rašytojam — poetam, beletristam ar dramaturgam ko mažiau kištis politinėn veiklon ir pasisaugoti žurnalizmo: Esą, tose srityse būtų tik labai tuščias ir beprasmiškas jų laiko eikvojimas, kūrybinio talento susinimas ir meninio stiliaus gadinimas.

Betgi būtų nemaža aktų, kur Vakarų literatūrose ir politikoje ši teorija nelabai pasitvirtina. Tačiau lietuviškoji patirtis liudyti, kad rekomendacija vengti tautos vadų ir redaktorių verslo turi gana daug pagrindo. Ne vienas iš mūsų gerų literatų bei šiaipjau humanitarisko pašaukimo veikėjų pasipjovė politikoje ir žalojosi žurnalizmu.

Fabijonas Neveravičius, rašytojas, redaktorius ir visuomenės veikėjas, švęsdamas savo 60 metų sukaktį (1960 metais) Londone, Anglijoje, kur jis ir mirė š. m. 4.17.

F. Neveravičius, Lithuania historical novel writer, who died April 17 this year.

Bet ne Fabijonas Neveravičius. Jis buvo reta, kone vienintelė ano protingo dėsno išimtis. Juk nors nuo jaunystės intelektualiai pasirengęs, mėgęs menus ir dailių žodį, ligi 1934-5 metų jis buvo tuo atžvilgiu niekam nežinomas.

Gal toks būtų ir likęs, jei ne šaunusis 1934 metų vadinamasis "bandomasis aliarimas" (iš tikrųjų, sukilimėlis, pučas), kuris generolui P. Kubiliūnui padedant mojosi pabarti Smetoną ir valdžion jėga gražinti Augustiną Voldemarą. Ton akcijon, pasirodė, buvo išipynęs ir karštas patriotas Fabijonas, tuomet 5-jo pėstininkų pulko karininkas.

Ir gerai, kad įsimaišė į veiklią politiką. Mat dėl to nesėkmingo papolitikavimo jam teko pasitraukti atsargon iš karinės tarnybos. Didžiosios nacionalinės politikos teisingesnei raidai gal tai buvo nuostolis, bet neabejotinas pelnas lietuvių literatūrai ir kultūrai. Kitaip sakant, užaugo vertinga talka mūsų literatūrai, o dar kažkas nutrupėjo vėlesnei antinacinei bei antikomunistinei rezistencijai ir pagaliau Anglijoje žurnalizmui, sugraūžusiam jo kelerių metų laisvalaikį ir nieko nebedavusiam grožinei kūrybai.

Prievarta išblokštas į Kauno civilinį gyvenimą, be praktiškos proesijos ar komercinių palinkimų, Neveravičius tuojau pat ėmė reikštis, kaip reto darbštumo, plačios erudicijos ir nemenko talento grožinės literatūros kūrėjas.

Per keletą metų jis parašė tiek, kiek kiti per dešimtmečius. Jo beletristika pradėjo rodytis tomiais: romanas *Dienos ir naktys*, du tomiai romano *Blaškomos liepsnos* (iš 1772-95 m. Lietuvos-Lenkijos padalinimų laikmečio) netrukus vėl du tomiai *Erškėčių* romano apie 1831 metų sukilimo nuotykius, ir dar novelių rinkinys *Palaimintas juokas*.

Taip palaimintai Fabijonas juokavo ir vėliau, blogiausiam laikam užėjus. Nacimečiu dirbęs Vilniaus radijofone, jis parašė daug trumpesnių radio vaidinimų bei montažų ir stambia dramą Vilniaus teatrui *Priešai*. Ruošėsi dideliui romanui apie Barborą Radvilaite, atspaudė vieną kitą ištrauką, bet rankraštis per karą nesurandamai dingo. Turėjo ir kitų sumanymų, kurių pėdsakai, tikiuos, bus likę rankraščiuose.

Kaip originalus beletristas, Neveravičius betgi nespėjo įgyti plataus populiarumo, kažkaip išsiskirdamas iš mūsų beletristikos tematikos ir įprastinių skonių. Tačiau jo istoriniai romanai buvo gana naujas ir įdomus užmojis, kuris ateity suras reikiamą vietą mūsų istorinės-buitinės beletristikos raidoje, dabar jau gerokai pastūmėtoje mūsų rašytojų Amerikoje ir Kanadoje.

Paradoksalu sakyti, bet Neveravičių beletristą ir dramaturgą beveik uždengė, "pralenkė", kiekvienu atžvilgiu laimėjo daugiau populiarumo Neveravičius vertėjas. Vienas po kito pasirodydavo jo išversiti rinktiniai klasikų ar modernistų veikalai: S. Žeromskio, Wl. Reymonto, L. Tolstojaus romanai, Wallace "Ben Huras", po karo Anglijoje G. Orwellio "Gyvulių ūkis" ir kiti vertimai.

Gera mokėdamas rusų, lenkų ir vėliau anglų kalbas, pats išaugęs subrendusio stiliaus lietuvišku beletristu, jis buvo itin kvalifikuotas ir aukštos kokybės užsieninių klasikų vertėjas. O geri vertimai dabar taip pat pradedami pripažinti meno kūrybos paminklais. Kaip menininkais juk laikomi pvz. pianistai, kurie patys nerašo, o tik skambina kompozitorių kūrinius...

Fabijonas Neveravičius buvo savotiškas ir įdomus dar kitu atžvilgiu — kaip žmo-

gus, t. y. tam tikros kilmės ir rūšies žmogus. Ne vienas toks, bet ir ne dažnas.

Jis gerokai prisidėjo toliau apgriauti vienai mūsų istorinės ir tautinės "filosofijos" išgalėjusiai tiesai, kad, girdi, lietuvių kalba išliko ir tautinis atgimimas kilo daugiausiai ar beveik tik iš lietuviškos liaudies, iš baudžiauninkų, iš darbininkų ir valstiečių artojų, — o aristokratai ir bajorai smarkiausiai nutauto, išsigimę tautiškai ir morališkai, prie Lietuvos valstybės atstatymo nesidėjo, dargi išdavikiškai dairėsi į lenkus "powiakus"...

Viskas visiškai priešingai atsitiko su Fabijonu Neveravičium.

Savo socialine klase ir kilme jis buvo bajoras, senos aristokratiškos kilmės, iš dvaro. Bet tai buvo žemaičių bajoras, kuriuose, kaip žinoma, lietuviškumas ir tautinė tapatybė bei garbė stipriau sužerėdavo, negu kitur, kaip pvz. tegu ir labai mano aukštinamuose aukštaičiuose.

Pirmajam karui baigiantis, būdamas aštuoniolikos metų jaunuolis, jis savanoriu stojo į organizuojamą Lietuvos kariuomenę, baigė karo mokyklą ir aukštuosius karinius kursus, vėliau intelektualiai tinkamai išpruses gerų manierų karininkas ilgesnį laiką buvo kariūnų mokytoju, po to husarų ir pėstininkų pulkuose...

Jis taip šimtaprocentiškai surišo savo likimą su Lietuvos valstybe, su lietuvių tauta, mūsų kultūra ir vėliau išsilaisvinimo siekimais, kad tiesiog nebedrįsčiau kam sakyti, jog mūsų tautinis atgimimas ir kultūrinis subrendimas stiprybės sėmėsi vien tik iš baudžiauninkų...

Labai graudu per dažnai vis rašyti mūsų kultūrininkų nekrologus.

Daug smagiau buvo pernai "Europos Lietuviai" parašyti apibraižą F. Neveravičiaus 80 metų sukakčiai paminėti, papasakojant vieną kitą jo kūrybinės veiklos bruožą ir prisiminti, kaip 1939 metų rudėnį mudu įžengėm į išlaisvinamą Vilnių viena ar dviem valandom anksčiau už ten lėtą žingsniu slenkančią gen. Vitkausko Vilniaus Rinktinės armiją. Tada Fabijonas puikiai pravedė Vilniun įžygiuojančios mūsų kariuomenės dalinių parado transliaciją, o aš vakare iš Vilniaus radiofono mėginau pateikti tų įvykių ir spaudos pirmutinę apžvalgą.

Rašytojas jau kelinti metai sirguliavo, ypač skusdavosi nepataisomu regėjimo silpimu. Gal jubiliejinio mano rašinio kiek paveiktas, jis vėliau atsiuntė padėkos laiška, rašytą jau labai drebančia ranka, bet dar šiaip taip įskaitomą. Pasidžiaugęs, kad mano "plunksna dar nerūdyja", jis pridėjo:

"Visi kitaip su mano plunksna. Prieš dvejus metus mane dar pritrenė smegenų priepuolis, ir dabar negaliu padoriai rašyti. Žodžiu, į senatvę praradau tai, kas man buvo brangiausia. Manau, kad tuo atžvilgiu jau nebeatsigausiu... Tik norėjau Tau pasakyt, kad tame straipsnyje daug tokių komplimentų, kurių niekad nesitikėjau gauti. Dairykis dar daugelį metų. Tavo Fabijonas"

Vis dar dairausi ir jaučiu, kad mano senasis bičiulis nusipelnė žymiai daugiau

ALFONSAS TYRUOLIS

PRIE GOLFO VARTŲ

Ne vienas taria jau dabar:

Prie Golfo vartų mūsų kelio pabaiga.
Toliau nėra kur eiti, nebent jau pulti į bangas
ir vėl pradėti žygį Odisėjo išvogtom mariom.

Čionai atėjom mes iš šiaurės žemės,
iš tolimos ir mylimos tėvynės,
kurią naktim gražiai pridengdavo Sietynas,
nuo auksu žėrinčių Baltijos pakrančių,
kurių banga po kojų ripuliuodamas mums
ritos — — —

Bičiuli, tai ir vėl tave čionai matau
prie Golfo vartų — mūsų žygių pabaigos.
Žinau, Detroite, ir Čikagoj, ir New Yorke
tu pasiilgsti auksu spindinčių pakrančių
ir tropikų švelniam vėjely plazdančiosios
palmės,
kai šiaurėje takus pridengia sidabrinės
snaigės
ir kai sukaupia vėjas jas į išnašias pusnis,
o po atodėkio vėl ima grėst varvekliai
lediniuoti,
kabodami lyg koks Damoklo kardas nuo
stogų — — —

Ir aš tada tariau:

Tai rodos man, kad čia ne kelio galas dar,
kad saulei jau vasarvidyje įdienojus
ir jai parodžius visą savo veido narsą,
tu pasiilgsti vėl Didžiųjų ežerų
ir to vėsiui banguojančio Atlanto,
kurio nekaitina pietinis Golfas,
kurs čia mielai pakviečia į bangas,
kai ten varvekliai lediniuoti
sudūžta grindinin lyg koks kristalas — —

Bet daug kas taria jau:

Prie Golfo vartų mūsų kelio pabaiga:
ilgais ir tolimais keliais čia atnešti
jaunystės mūsų metai, viltys ir svajonės,
ir paskutinis atdūsis,
ir paskutinis žvakės sumirksėjimas...

Bet nemirė prie Golfo vartų
nei mūsų viltys, nei mūsų ryžtas
sugrįžt į mylimą, toli palikusių tėvynę,
kurią dienom pridengia lino žiedo dangūs,
o naktį tas svajingai žibančias Sietynas.
Sugrįžt svajonėm ir sapnais
(beje, ne džeto elektroniniais sparnais!)
tais tolimais, aukštais keliais padangių,
kur žvilgsnį siųsdavo mūs protėviai kada
nakčia.

komplimentų, negu iš šykštaus gyvenimo gavo. Bet širdis man apsilieja krauju, kai vėl reikia sakyti paskutinis sudiev rašytojui ir draugui. Vėl ir vėl, ir vis dažniau.

"Verweile doch!" — kaip kartą sušuko Goethės Faustas srauniai tekančiam laikui. Neskubėkit, užgaiškite dar valandėlę...

Bronys Raila

1981.V.3

Tenai graudžia širdim priglust
prie tėvo, motinos, prie brolio, sesės kapo
ir, rodos, jau nebesikelti
ir amžinai palikt su jais
po auksu atsiūlėtais debesėliais,
po naktį taip svajingai žibančiu Sietynu

TĖVIŠKĖS VIZIJA

Dar, rods, sėdžiu vis prie lango
mieloj, senojoj tėviškėj,
kartkartėm žvelgdamas pro jį:
dar neseniai pražydo sodas,
baltais žiedais jis apsipylė,
ir šviečia vyšnios tartum jaunamartės,
ir barsto obelys joms savo žiedus.
Darželyje puikuoja jurginai,
ir rymo sau svajingai, galvutes
surėmusios nasturtos ir levkonijos,
o parstapas ramsčiu besliuogiantis dangopi.

Motulė viduje, kaip visad,
uoliai betriūsianti,
ir girdis ten jos žodis,
toks mielas, savas, artimas,
ir aidi jis iš metų gilumos,
jau neberadęs atgarsio,
dienų miške paklydęs — — —

Žvelgiu vidun —
pro sunkiai, metų metais
giliai įrūkusias lubas,
pro įtrūnijusių sienų
kinivarpų įeizėtus plyšius
girdžiu, kaip atsiliepia
senolių praeitis sugrįžus,
regiu, kaip vaikšto jie ten kluonu,
ir kalbasi ramiai, kaip vakar,
kad ryt anksti reiks keltis,
gaidžiam pirmiesiems vos pragydus.
klojimą klot ir spragilais
ten kulti varpas išskleistų kūlių,
senojoj jaujo išdžiovintų — — —

Paties vidurvasario saulė,
tiek oro, ir erdvės, ir mėlyno dangaus!
Tiek meilės, ilgesio, vilčių
jaunoj, skaisčioj širdy.
Diena tai brolių miegančių,
tų septynių.
Turėjo šiandien lyti,
bet nelijo.
Gera bus šienapjūtė,
ir svaigsi tu
nuo kvepiančių čiobrelių.
Škapliernai vieškeliai dundės,
ir pažmonys bus negirdėtas, nematytas...

Dar, rodos, sėdžiu vis prie lango
mieloj, senojoj tėviškėj,
kaskartėm žvelgdamas pro jį:
ant plyno išakėto lauko
neliko nieko:
nuo upės ji į miško pakraštį
nukilo tartum išsigandus.
Išėjo motina ir tėvas
į amžiną viešnagę,
išėjo broliai, seserys.
Susėdę dausose
ant aukštojo vėlių suolelio
jie kantriai laukia mūsų,
o čia žemai —
linguoja diamedis tyliai,
ir byra ašarų lašai
gilyn, gilyn, gilyn — — —

PARAMA KENT UNIVERSITETO LIETUVIŠKAJAI PROGRAMAI

Arti \$7,000 buvo suaukota KSU Lituanistikos Studijų Fondui per "Vivat Academia" vakarą, kurį š. m. kovo 7 d. Clevelande surengė Lituanistinei Programai Remti komitetas ir Clevelando LB apyl.

Vakaro prelegentas estų poetas prof. dr. Ivar Ivask, "World Literature Today" redaktorius (sudaręs sąlygas Ch. Miloszui ir kit. būti pristatytiems Nobelio premijai), skaitė paskaitą "Trys Pabaltijo balsai", cituodamas ir jų kūrybą.

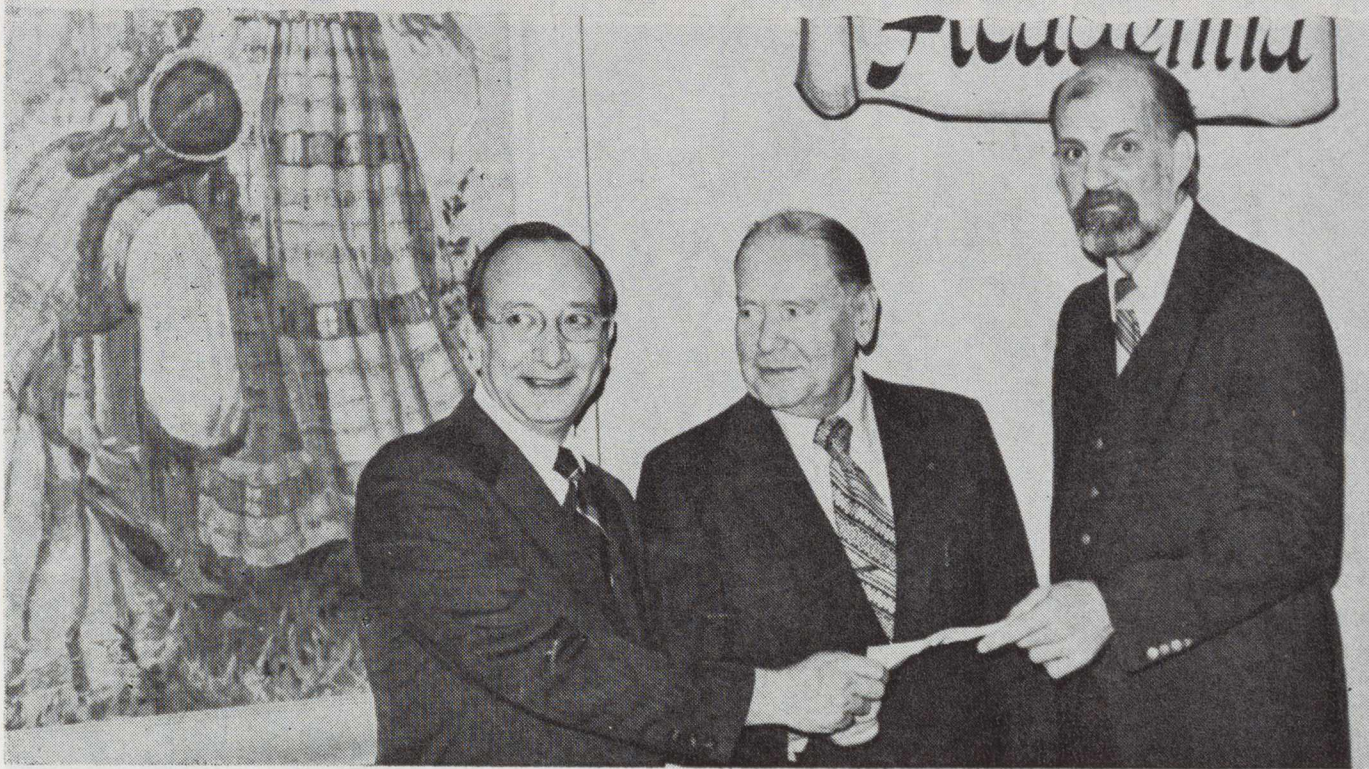
Dabar Lituanistikos Stipendijų Fondan įdedant minėtus \$7,000, jau bus \$30,000. Pasiėkus \$50,000 sumą, jos palūkanos visai padengtų studentų išlaidas, siekiant doktorato ar magistro iš Lituanistikos srities. Kento Lituanistikos programoje siekė magistro ar doktorato laipsnio, yra dalyvavę penki studentai — po vieną iš Toronto, Los Angeles, Chicagos, Buffalo ir Clevelando.

Kento Universiteto Lituanistinei Programai Remti komitetas (alfabeto eile — P. Alšėnas, Aurelija Balašaitienė, dr. H. Brazaitis, R. Bridžius, R. Bublys, dr. A. Idzelis, L. Jokubaitis, dr. K. Kliorys, A. Kalvai-

tis, V. Laparskas, dr. A. Pliodzinskas, A. Rukšėnas, R. Saikus, dr. V. Stankus, dr. D. Tamulionytė, dr. K. Žygas), patyrę visuomenės paramą ir susidomėjimą, yra pasiryžę su entuziazmu savo pradėtą darbą tęsti.

Neveltui dešimtį metų buvo dr. John Cadzow'o darbuotasi įsteigiant Kente Lietuvių kalbos kursus (14 valandų), Lituanistikos pažymėjimo programą (18 valandų) Lituanistikos magistro ir doktorato programą, Lituanistikos Stipendijų Fondą, sukaupia 10,000 lietuviškų knygų ir beveik 1000 atskirų pavadinimų periodinės spaudos rinkinį, kuris būtų naudojamas moksliniam tyrinėjimui, bet taip pat būtų prieinamas visiems, kurie domisi moksline medžiaga. Pvz., šią šią vasarą prasideda dviejų savaitių vasaros tyrinėjimų programa Kente; butas, maistas, iki 500 xeroxo kopijų išlaidos bus apmokamos universiteto. Viena stipendija bus skiriama mokslininkui ar studentui, o kita gali naudotis net ir pensininkai, kurie rašytų, pvz., atsiminimus.

Kent Lituanistinė programa yra visiems, ir reikia, kad visi ja pasinaudotų. Būtų labai malonu, kad visų apylinkių lietuviai šią Lituanistinę programą paremtų, nes tai yra visų lietuvių reikalas. *Dr. V. Stankus*

Viršuje —

Ohio Kent State universiteto lituanistinei programai paremti bankete dalyvavo šie žymesni asmenys (iš kairės): J. Malskis, dr. Ivar Ivask, dr. V. Stankus, dr. D. Tamulionytė, J. Balbatas, dr. M. Schwartz, dr. J. Cadzow, kun. G. Kijauskas, S.J.

Apačioj —

Ohio Kent State un-to lituanistinei programai paremti per banketą Jonas Balbatas įteikė \$1000 auką. Iš kairės: K.S.U. vice-prez. M. Schwartz, J. Balbatas ir dr. J. Cadzow.

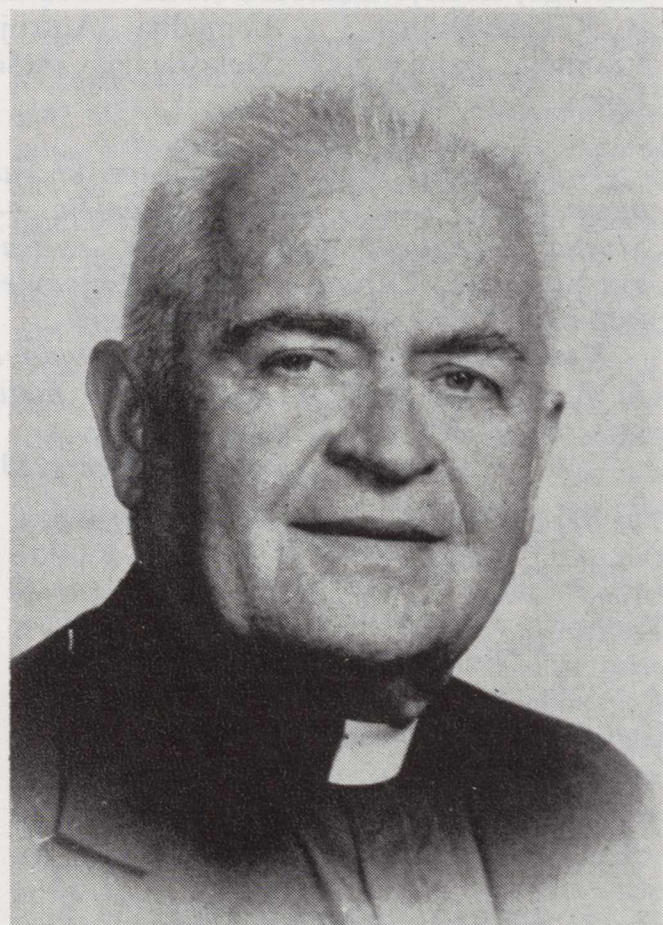
TOP:

At a fund-raising for a Lithuanian studies program at Ohio's Kent State University. From left: J. Malskis, Dr. Ivar Ivask, Dr. V. Stankus, Dr. D. Tamulionyte, J. Balbatas, Dr. M. Schwartz, Dr. J. Cadzow, Rev. G. Kijauskas, S.J.

BOTTOM:

During the fund-raising banquet, Jonas Balbatas presents a \$1,000 donation. From left, Kent State University vice-president M. Schwartz, J. Balbatas, and Dr. J. Cadzow.

Foto V. Bacevičius

Kun. Antanas Dranginis, Šv. Alfonso parapijos, Baltimore, MD, klebonas, gegužės 26 d. atšventęs 25 metų kunigystės sukaktį.

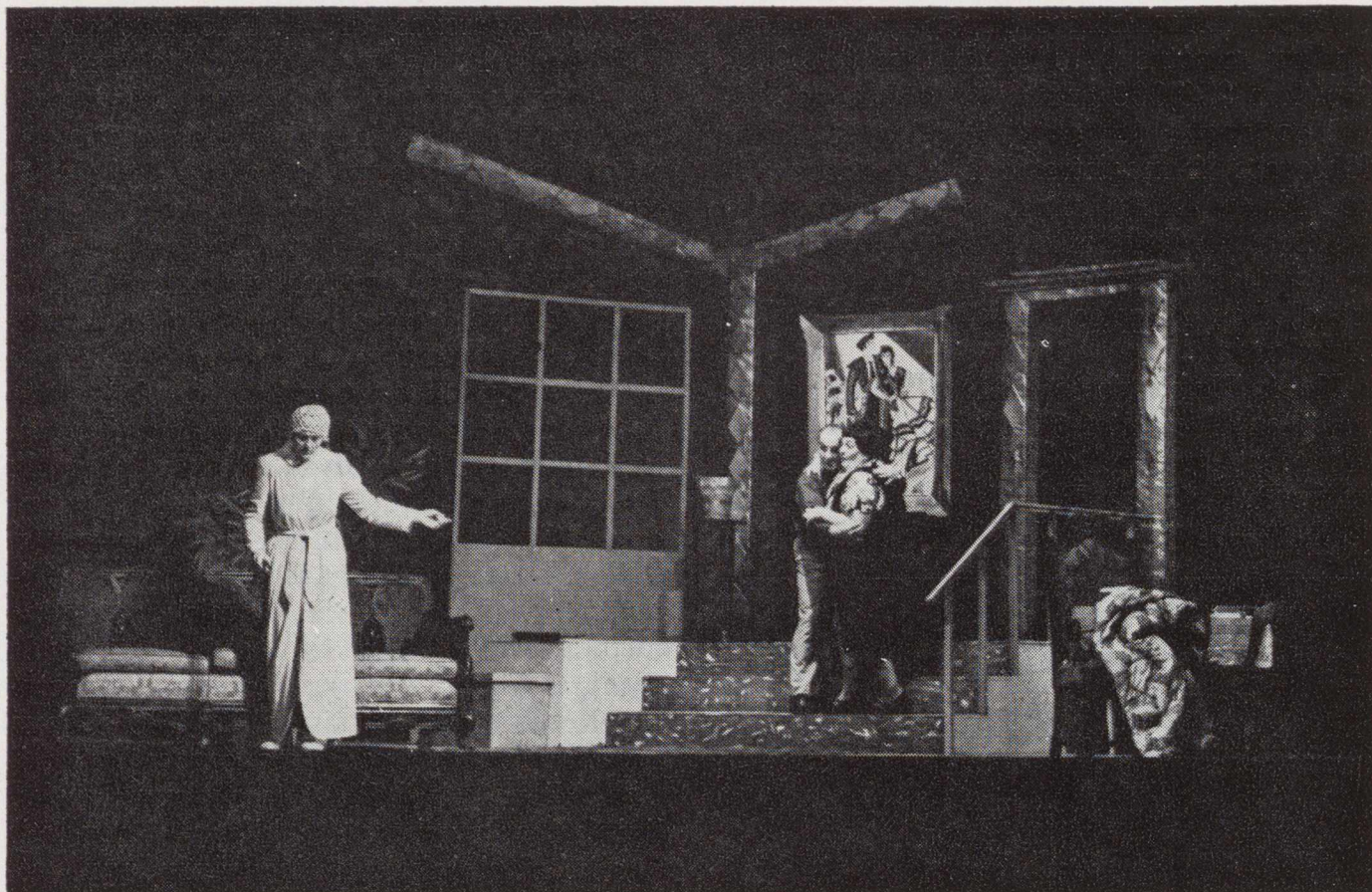
— Rev. A. Dranginis, pastor of St. Alphonsus Church, Baltimore, MD, on May 26 celebrated his 25 yrs. priesthood anniversary.

NAUJA PLOKŠTELĖ

Gauta platinimui ką tik išleista

Slavos Žemelytės plokštelė
SU JUMIS.

Dainininkei akomponavo J. Govėdas.
Gauinama LD ir LAV administracijoje.
4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA
Telef. (213) 664-2919

Hamiltono lietuvių teatras AUKURAS

Hamiltono lietuvių teatras "Aukuras" 1980 m. spalio 30 d. V-tame Teatro festivalyje Chicagoj laimėjo iškiliausio teatro vardą už B. Pūkelevičiūtės 3 v. komediją "Antroji Salomėja painiavose". Dekoracijas piešė Kazys Veselka.

— "Aš nesu vėlė, paika moteriškė, aš nenumiriau". — Iš kairės: Salomėja — Marija Kalvaitienė, Ignas Špokus — Kazys Bungarda, Zuzana — Elena Dauguvietytė-Kudabienė; ji veikalą ir režisavo.

Kanados teatras "Aukuras" ir jo vadovė E. Kudabienė 1980 m. atšventė 30 metų veiklos sukaktį.

Foto A. Kezys, SJ.

The theatre group "Aukuras" from Hamilton, Ontario, Canada, winners of the "Best Theatre Group" award at the Fifth Chicago Drama Festival [Nov. 30, 1980]. From left: First prize winner Marija Kalvaitis, Ignas Spokus, Kazys Bungarda, and Director Elena Dauguvietis-Kudaba. "Aukuras" just celebrated its 30th anniversary.

67TH ANNUAL LITHUANIAN DAY

SUNDAY, AUGUST 16, 1981

Lakewood Park, Barnesville, Pa.

Folk Singing, Folk Dancing

Lithuanian Cultural Display

Lithuanian Artifacts—Food

For information contact:

ANNA KLIZAS WARGO

125 South Morris Street

St. Clair, PA 17970

(717) 429-0132

ŠALFASS ŽAIDYNĖS BALTIMORĖJE

Š. m. gegužės 15-17 d. Baltimorėje įvyko ŠALFASS 31-sios Š. Amerikos lietuvių sportininkų žaidynės. Ta proga Baltimorės miesto meras išleido proklamaciją, skelbiančią minėtą savaitgalį Šiaurės Amerikos lietuvių atletinių žaidynių dienomis Baltimorėje.

Matome Baltimorės lietuvių sportininkų delegaciją, priimančią proklamaciją. Iš k.: Elena Okienė, Aldona Drazdytė, žaidynių org. komiteto pirm. Algirdas Veliuona, Baltimorės meras W. D. Schaefer, Baltimorės liet. atletų klubo pirm. Viktoras Lajauskas, Vincas Dulys ir Regina Lajauskienė

LIETUVIŲ DIENŲ

METINIS PIKNIKAS

ir laimėjimų traukimas šiemet įvyks rugsėjo 13 d. Šv. Kazimiero par. patalpose.

St. George - Evans St. kampas,
Los Angeles, Calif. 90027

Gavę loterijos bilietėlius, malonėkite juos užpildyti ir, pridėjus \$5, grąžinti LD administracijai.

Iš anksto dėkojame už jūsų malonų atsiliepimą ir paramą spaudai.

LD POEZIJOS LEIDINIAI:

Elena Tumienė, **Karaliai ir šventieji**. 80 p.
Viršelis Ados Korsakaitės. Kaina \$3.00

D. Sadūnaitė, **Kai tu arti manęs**. 38 psl.
Kaina \$1.00

Nerima Narutė, **Relikvijos**. 71 psl.

Kaina \$2.00

Alfonsas Gricius, **Pažadinti sfinksai**. Eilė-
raščiai. Egzotiški Australijos peizažai. 47 p.
Kaina (papiginta) \$1.00

Grażina Tulauskaitė, **Vakarė banga**. Eilė-
raščiai. 127 psl. Kaina \$2.00

Pridėkite persiuntimui 50 cent.

The Baltimore athletic delegation receives a proclamation from the Mayor of Baltimore. From left, Elena Okis, Aldona Drazdis, organizing committee chairman Algirdas Veliuona, Baltimore Mayor William D. Schaefer; Baltimore Lithuanian Athletic Club president Viktoras Lajauskas, Vincas Dulys, and Regina Lajauskas.

ENGLISH SECTION

TIME Repoter Martha Smilgis

You may have noticed, like we did, the Lithuanian name "Smilgis" appearing at the end of feature stories written for *Time Magazine*. This editorial staff is intrigued by the connection, lack of, between success and being Lithuanian. We wonder if and how being born or raised a Lithuanian changes perceptions and behavior. Furthermore, are Lithuanians aware of any cultural impact on their lives?

Martha Smilgis provides one account of the cultural milieu in which she was raised. Our readers will have to draw their own conclusions based on personal experiences and reports such as this.

Martha Smilgis is the Show Business Correspondent of *Time Magazine* and is stationed in Los Angeles to cover West Coast events. She lived in New York the last 12 years, climbing steeply from her first job at CBS-News in 1970 as assistant researcher in the library. She associated with Time Inc. in 1973 as an editorial assistant, "a general factotum, writing news clips and sending queries to Washington," where she has been ever since. As soon as a reporter job opened at *Sports Illustrated*, a Time Inc. subsidiary, she applied for it claiming to know a lot about sports (which she didn't). She learned on the job, she says, but "football I still do not understand." A female sports writer was odd in two ways: First, she

was nearly the only woman on the staff, and second, she was the only person who didn't take it so seriously. "God, they all reached for that sports page as it came hot off the press."

After one and a half years, in 1976, Martha moved to *People Magazine*. For three years she did screen stories about such people as John Travolta, she did political reporting, and she did the diet, health and fitness section called "Body." Writing about celebrities is a cinch, she says. "Actors and actresses tend to be pretty shallow. Producers, writers and directors are more interesting: George Lucas is far more interesting than Harrison Ford and Francis Coppola is more interesting than Martin Sheehan." Bob Hope, though, is an exception to this rule of thumb, she says.

Nine months ago, Martha was transferred to *Time Magazine* to concentrate on the floundering theater and movie section in Los Angeles. This requires going to screenings four times a week, to theater openings; it also requires being familiar with the technical aspects of film-making such as video discs and pyrotechnics. Her upcoming feature will examine the pseudo-fabrication of blood, guts, and gore for filming. However, Martha does not cover all business—for good business reasons. For example, her counterpart at *Time* wrote an article on the use of cocaine in the film in-

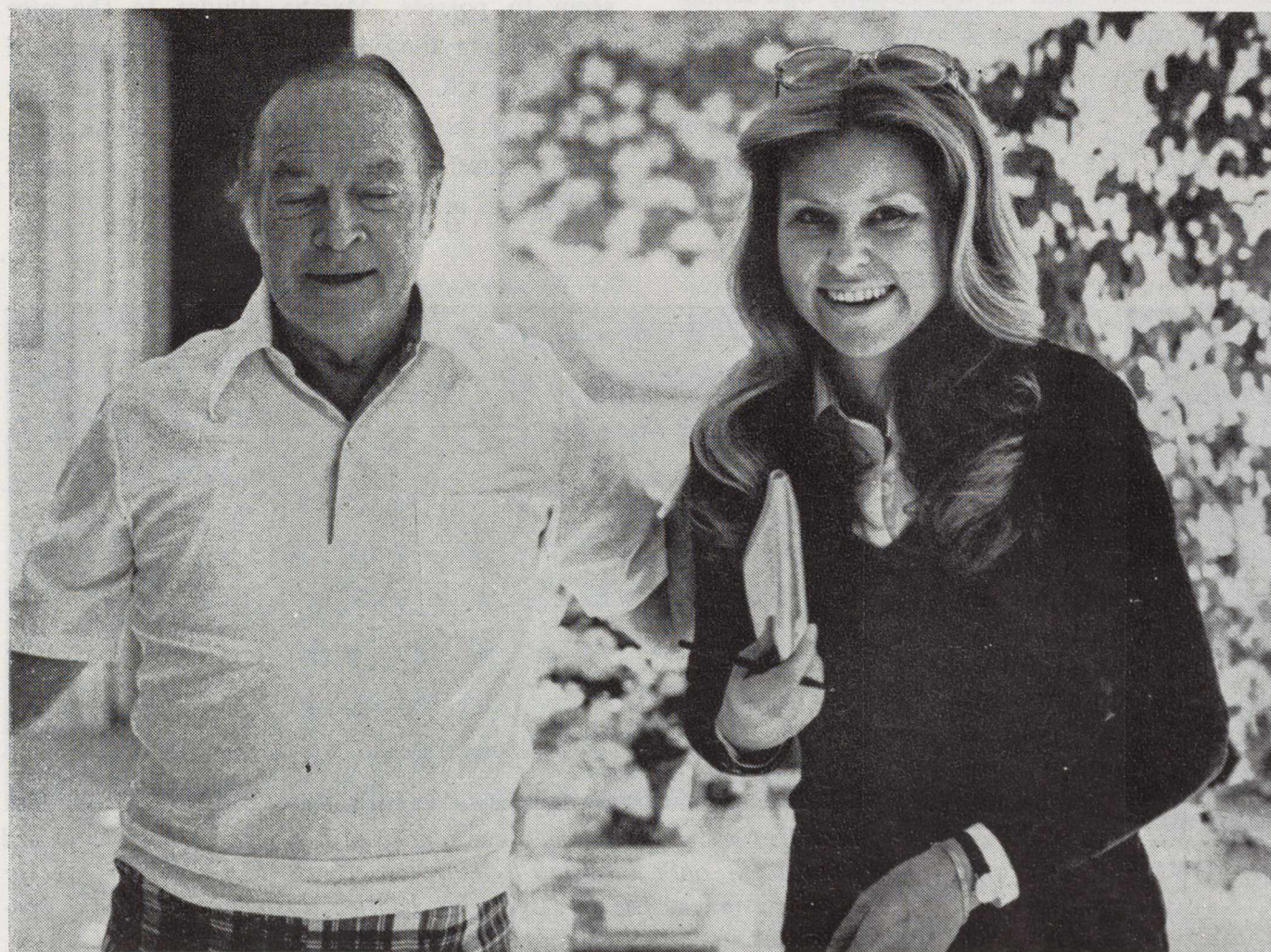
Journalist Martha Smilgis

dustry and she is grateful she did not have to do it. Once you get identified with investigative reporting, you have more trouble doing the movie scoops, she says.

It helps that Los Angeles is not foreign territory to Martha. Born in Chicago 34 years ago, Martha moved with her Lithuanian parents to Hollywood when she was six months old. She attended the Blessed Sacrament Grammar School and Immaculate Heart High School with several other Lithuanians who were her best friends through school. She was *not* scurried through the typical Lithuanian maze, however. There was no Lithuanian folk dancing, choir, or Saturday school for her although her friends participated. She recalls going to Saturday school "about twice" with her friends and attending the St. Casimir bazaars and picnics. "I would have done all that stuff," she says, "if only someone had invited me. I liked the picnics." The lack of exposure appears to be somewhat deliberate by her parents.

Mother was simply not interested in Lithuanian activities, she says. And father was too busy working. The biggest Lithuanian influence on her life was her "eccentric" grandmother Ursula. Grandmother openly expressed her love for Lithuania and her hate for this country. But Martha dismisses the extreme position pronouncing that she was simply too old to change her ways, and found adequate support in the Lithuanian folk singing and dancing groups and church socials. Consequently, Martha was raised on homemade sour milk, homemade bread and "kugelis." It was also from grandmother that she learned to speak Lithuanian, at Martha's request to be taught. She understands that it is a lot easier to want something when there is no pressure put upon you to learn it. "My girlfriend's family and my cousins always spoke it so I wanted to learn it, too." By now, of course, with no opportunity to practice, she has forgotten it. "But I understand it when I hear it spoken, and I still dream in Lithuanian occasionally," she added.

But where did Martha get the perseverance, vitality and ambition to pursue the arduous

Martha Smilgis with Bob Hope at his house in Palm Spring following an interview for "People Magazine" in 1978.

Marta Smilgytė su artistu Bob Hope.

path of a journalist? Some of it is genetic—like her father mostly, she suspects, and some of it may be characteristic of the Lithuanian genre.

Her father, Juozas, came over in 1912 from Telsiai, Lithuania, under no duress as is the case with most emigres. There was no war, no confiscation of land, no religious repression. His family was landed gentry and two brothers became priests. But Juozas had gone to Leningrad to study Russian which made him a prime candidate for the Russian army. Neither the language nor the cold weather, however, suited him so he decided that this was the opportune moment to explore a more congenial environment in America.

With help from fellow Lithuanian settlers in the new land, he was housed and placed in a factory quickly. The new life, though, was pressing dye into fabric. Martha remembers his tale quite well: He and his Jewish colleague started coughing after some time in the sweatshop inhaling more than their share of noxious fumes working overtime to reap the benefits of piece work. Juozas went to a Lithuanian doctor who advised him to quit immediately because he was developing some kind of a lung problem. He returned to the job to entreat his friend to quit with him, but he wouldn't. Six months later his friend died from a lung disease. And so, death narrowly escaped him.

The call of the farm was still strong for that generation raised on one and Martha's father was lured to Louisiana to speculate on a "land deal." But Louisiana was too hot and he returned north, to Chicago, and bought his first tavern. He married, facetiously explaining that he married Martha's mother, Marion, for her looks, and she him for his money. "But the looks went and the money went, and they don't seem to care," says Martha. The stardust didn't cease; the "family" moved once more, for the last time, to Hollywood, and to open a tavern again. He was a hard worker, getting up at five every morning," recalls Martha, "and politics was the table conversation every night." He was well-informed as he read the *New York Times* faithfully every day.

One thing which truly stood out in contrast to the times was Martha's father's attitude about women. He thought women got a tough break in life. For sure, Martha did not feel the typical chauvinistic pressures. "I was always encouraged to pursue a career—any career—but a real career."

And now, in kindred spirit, Martha is "on the move." Zest for diversity and hard work balanced with travels and political acumen resemble father's "renegade" mentality. From sixth grade on she was convinced her future was in law while most "girls" were aspiring to be dancers or actresses. Her first choice of college, University of California at Santa Barbara (UCSB), was rejected in favor of Berkeley (UCB) because everyone there looked and acted too much alike—blond and surfing. This did not constitute a stimulating academic environment by Martha's standards.

By the second year, in the middle of the 60s turbulence, Martha was an activist of sorts.

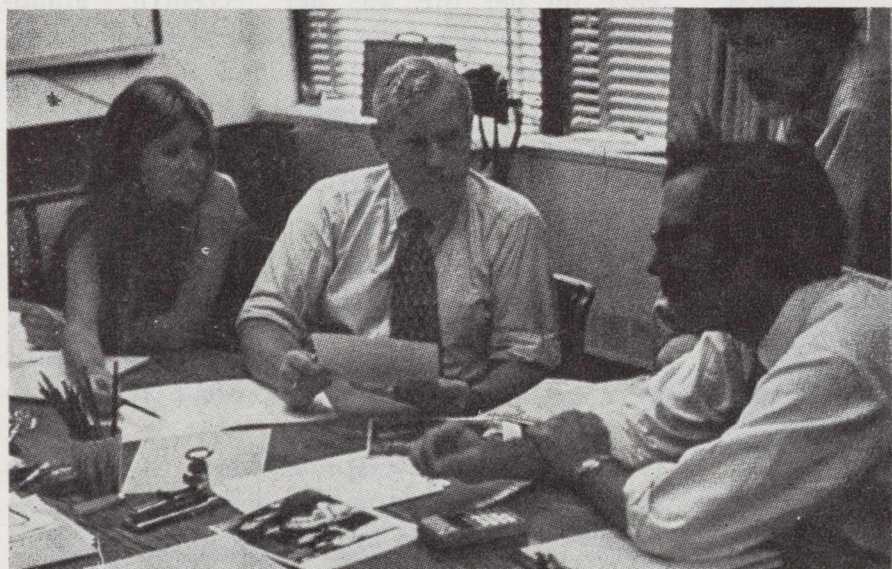
"If you took away the rhetoric, it was a recalls. For me, coming out of white California, it looked like a third world: there was Africa and Asia right beside me." Of course, it helped to have had professors who thought Locke Hobbes, Hume, Plato, Hegel and Marx—her field was political theory. "But I never bought book, line and sinker the Communist philosophy; I've always been for a free enterprise system," she said. And she wasn't afraid to espouse these ideas in a time when their expression was considered heretical. Her articles in the *Daily Californian* had a conservative ring to them: "I was a bit critical of the Sproul steps demonstrations. I couldn't understand how those for free speech could justify repressing people who wanted to present the other side." But she wrote more colorful pieces as well such as are reviews and an interview with a former Playmate who returned to school for a PhD. in Slavic languages.

Like many college students, Martha went to Europe. She thought she was taking off to study German philosophy in Heidelberg with

two other women, but ended up hitchhiking one-and-a-half years through Europe, including Yugoslavia, Greece and Israel—where she worked on a kibbutz. In order to give the Arabs a chance, they took a Russian ship to Egypt. Fortuitously, the captain was Lithuanian, recognized the origin of her name, and insisted on providing first-class treatment. The best part, though, Martha recalls, were his recitations of adventures with the Arabs. She recited the story of the shipment of gravel from Russia to Alexandria: the gravel was dumped on the pier for transport by truck to highway construction sites. But they were not about to pick up the gravel melted into the pier by the scorching sun. The pier could not take the weight and dropped into the sea.

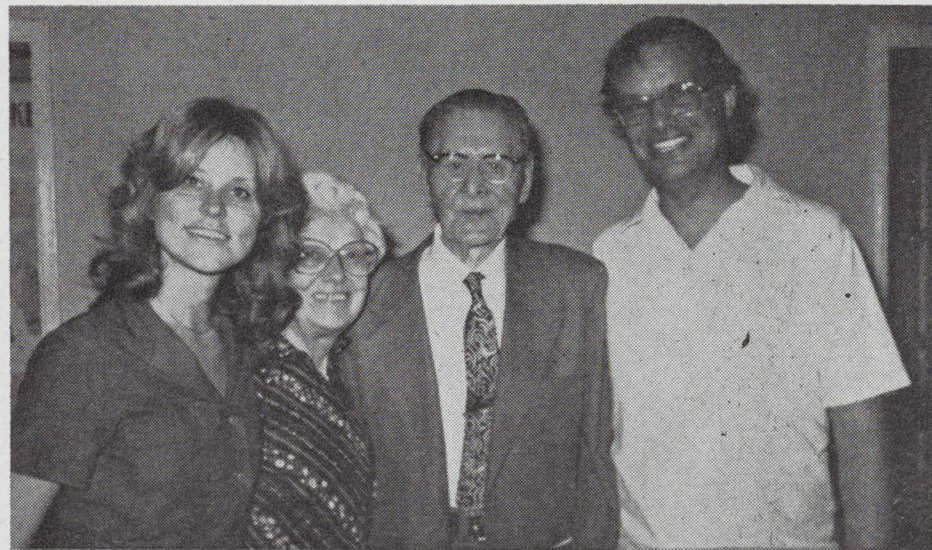
After a short stint in her first job at CBS, she ventured out again, this time to Africa—Uganda, Kenya, Zambia and South Africa. The adventure was risky, however, since she was accompanying a friend doing research on infectious diseases. She recalled one nervous moment as she was walking around a tse-tse fly colony outside Lake Victoria with a sleeveless blouse on. And you have to be able to see the beauty without letting the politics interfere. "The racial thing in South Africa is pretty scary," she said. After another year working, she went to India for a month. In addition to the breadth of perspective all these cross-cultured experiences contributed, Martha said that these breaks possibly aided her career development by keeping her fresh. "A lot of people burn out quickly on the fast track of journalism. And, besides, it's satisfied my lust for adventure," she added.

It could be argued that Martha's father, and Martha herself, were more influenced by the genetic code of the Lithuanian species. If asked her impression of Lithuanians, Martha unhesitatingly answers "healthy." In addition to the physical endurance properties they all seem to possess, Martha alludes to the nice ripe old age they reach. The best example of this is, again, her father with whom she just celebrated his 90th birthday. But then again, she has mostly been exposed to all the famous Lithuanian athletes.

Martha Smilgis with the "Time Inc." editorial staff doing a layout in 1976.

M. Smilgytė su "Time" žurnalo redakcijos nariais.

Martha Smilgis poses with her family at her father Joseph's [third from left] 90th birthday celebration. Next to her is her mother Marion, and at the far right, her brother Joseph, a computer programmer.

Marta Smilgytė tėvų namuose Holivode. Iš kairės M. Smilgytė, Marion Smilgienė, tėvas Juozas Smilgis, atšventęs 90-tąjį gimtadienį, ir sūnus Juozas Smilgis.

Martha Smilgis [far right] tracked model/actress Brooke Shields [left] for two weeks in 1981 through a filming at Rome to a film festival in the Philippines. President Ferdinand Marcos of the Philippines sits in the middle.

Marta Smilgytė, žurnalistė amerikiečių spaudoje. Iš kairės: artistė ir modelis Brook Shields, Filipinų prezidentas F. Marcos ir Marta Smilgytė.

One other characteristic she identifies with Lithuanians is "smart," which often gets translated into "degree" and "property" pursuits. In grammar school, she recalls, her real competition came from other Lithuanians, followed by the Germans and Asians.

Being Lithuanian has been a source of pleasure and surprises. Even though it entails spelling her name six times a day, she would never change it as so many Lithuanians have in order to simplify its pronunciation. She has had Lithuanians with the same name call to trace back the lineage to common roots, and show special interest in her by virtue of heritages.

The combination of culture and games, she says, emerges as an affinity for certain things such as Russian writing and heavy drama. "I relate well to Tolstoy and Dostoevski: I think I have the *angst* as described in the *Underground Man*."

Oddly enough, Martha has never dated, or met to date, a Lithuanian man to test her compatibility with the opposite gender, same culture. She wonders, though, why so many are engineers. Is it innate ability or cultural push? Even in the film business Lithuanians appear in the credits for technical expertise, she notices. The question is, could a Lithuanian man, even liberated, face the dilemma of a dedicated career woman. Martha is finding that most of the men she is dating are around her age AND they are ready to start a family. Martha, like many career women today, understands a child's need for family structure, but also her own need for a fulfilling career and freedom. "When I'm in a relationship I automatically find myself taking care of the plants and the meals—I take charge of the domestic domain," she says. Perhaps the answer is having enough money to have a governess. In any case it is difficult for it all to happen at just the right time. She reiterates Kaherine Hepburn's words of wisdom: You just can't do everything you have to make choices. For Martha,

it may mean never having any children in lieu of her career.

Martha noted two idiosyncracies of the field which may be of interest to aspiring writers. First, don't try to get a "quality" writing/critic position from anywhere but New York. "New York is the hub of publishing and writing. Almost no one enters, for example the Time Inc. syndicate, from the West Coast," she cautions. California is replete with TV and movie scripts but there is little culture or theater to critique. The conditions are perceived to be so bad out West, that it is regarded the "hardship post." Friends call her and say: "Oh, poor Martha, you're turning into a flake being out there—your files are getting flaky." Flaky is roughly translated as loose and culture-parched. The saving grace of Los Angeles, according to Martha, are the music clubs like the Roxy and the Mark Taper Forum—this season.

The second tip is for women: beware of the male stronghold in decision-making positions in the publishing industry but don't be afraid to plunge ahead. More and more women are entering the field and climbing the ladder.

Martha's future remains in writing. At least for two more years we will read her bylines in *Time Magazine* for show business. After that she is not sure. Ultimately she wants to write fiction, preferably somewhere in Vermont where it's cold and full of tradition.

ANGLIŲ - LIETUVIŲ K. ŽODYNAS LIETUVIŲ - ANGLŲ K. ŽODYNAS

kiekvienas po 30,000 žodžių ir posakių.
Irišta kietais viršeliais ir per 500 psl.

Vieno žodyno kaina \$10.

Pasiuntimo išdaidos \$1.00

4364 Sunset Blvd., Los Angeles, Ca 90029
Užsisakyti: L. D. leidykloje

MISS BRAZDZIONIS SPEAKS AT FIFTH ANNIVERSARY BANQUET

Five years isn't a long time in a lifetime, but retrospectively, very important in the life of a radio program. I thought that running a show would be a piece of cake. But life seemed to have played a trick, program time was hard to get, more personal free time rather than just air time had to be sacrificed and the diplomacy needed to please the audience and the various factions in the community have probably given me a few grey hairs. A few things have settled down—such as the program heard daily at 8:30 p.m. on WCEV, 1450 AM, sponsorship and audience has increased dramatically, and thanks to the help of listeners and sponsors the program has survived the first five years with some financial insecurity.

I don't know how long the program will continue if your support would drop off, for then the echoes would have to fade.

I'm hopeful that my peers and those younger will not forget their ancestry. I would like to see the land of my forefathers, but have decided that I won't fulfill that want until the country is free from the yoke of suppression. I have pledged my support to the Lithuanian American Council, the United Lithuanian Relief Fund and other worthy Lithuanian institutions. A heartfelt thanks to the thousands who have helped me in this crusade against the blighters of the world.

And thanks to all those that are celebrating this Fifth Anniversary here tonight and with us in spirit.

Have a good time.

Journalist Kazė Brazdžionytė opens the "Aidas" Fifth Anniversary program at the Lithuanian National Hall in Chicago, May 2, 1981.

Žurnalistė Kazė Brazdžionytė 5 metų sukakties "Lietuvos Aidų" programą atidaro š. m. gegužės 2 d. Tautiniuose Namuose, Chicagoje.

THE RADIO WAR

The Honorable Edward J. Derwinski,
Member of Congress

Republican, 4th District, Illinois

(Continued from Last Issue)

Radio Moscow is the principal Soviet broadcaster to Iran in Farsi, or Persian, with 21 hours a week. Radio Baku, in the Soviet Caucasus, is next with 17½ hours. Other Soviet transmitters which beam Farsi abroad are located in Dushanbe (7 hours) and Tashkent (3½). A Soviet clandestine radio, the National Voice of Iran, broadcasts to Iran from Baku in both Farsi (5½ hours weekly) and Azerbaijani (3½). This station poses as Iranian, denouncing US policy as "imperialistic" and "satanic," while it describes the Soviet Union as Iran's "true friend."

The USSR broadcasts to every continent. Soviet propaganda programs in English now blanket the Caribbean, relayed by powerful medium wave transmitters in Cuba and picked up on much of the East Coast of the US on ordinary transistor receivers or car radios.

There is very little of the spirit of detente in all of this. The Soviets consider detente as peaceful coexistence, the opportunity to wage "ideological warfare" against the West, principally the US.

In August, 1980, as the Polish crisis unfolded, the Soviets began jamming VOA and other foreign broadcasts beamed to their territory. The communist countries have long jammed RFE and RL signals but had not for some years, in the spirit of "detente," interfered with VOA. The Soviet move in this case was not, however, a spur-of-the-moment decision on the part of top Soviet leaders but must have been planned for several months, at least.

The measure was probably contemplated sometime before as a Soviet adjustment to the world reaction to its invasion of Afghanistan. It was possibly held up until the Moscow Olympics were over and the foreign visitors had gone home. It is now known that the Soviets made their 1968 decision to jam foreign broadcasts to coincide with the Warsaw Pact invasion of Czechoslovakia three to four months before the event.

Radio jamming is extremely expensive. An estimate of the cost of the Soviet bloc jamming of RFE/RL, mentioned above, is roughly \$300 million a year. In the Soviet Union alone, there are 2075 jammers involved and more than 5000 employees. A large increase in jamming, which now includes the British Broadcasting Corporation (BBC) and the Deutsche Welle (DW) foreign broadcasts to the Soviet Union, as well as VOA, means large additional costs in electric power, radio equipment, and the diversion of engineers and technicians from other work, a "brain drain" if you will.

What is more, it takes a long time to marshal the necessary resources and coordinate the jamming effort. Jamming shortwave signals must be on the same wavelengths, of course, as the broadcasts being interfered with. Inasmuch as the

incoming programs are beamed on several frequencies, a good deal of coordination is required on the part of the jamming effort, all of which takes considerable planning.

Local ground wave jamming is also expensive and of limited range with only a local effect. Ground waves, mere noise, have a range of five to ten miles, thus requiring many small stations near the target areas. Every Soviet city with a population of more than a quarter million has about 15 of its own local jammers of from 5 to 20 kilowatts, with associated control and monitoring sites and equipment. Larger cities have more. Airwave jamming affects more listeners and is more common than ground jamming. The jammer signal is broadcast on the shortwave band from approximately the same distance from the audience as the transmitters broadcasting the offensive programs—England, Spain, and Germany, for example. These foreign stations, and thus the Soviet jamming transmitters, are 1200 or 2000 miles from the intended audience groups. The Soviets must back off, as it were, between 1000 and 2000 miles to beam their jamming signals, which are incidentally largely music from Radio Mayak.

Nonetheless, some of the foreign transmitters are very powerful. DW, for example, uses 500 KW transmitters, broadcasting programs on several frequencies. The Soviet engineers must match the power of these signals, more or less, come on the air at the same time, and be on the correct frequency, all of which takes planning and preparation. And yet, the recent renewed intensive jamming of VOA, BBC and DW was all done with reserve capacity; no Soviet equipment was removed from the jamming of Radio Liberty broadcasts. Thus, the total Soviet interference effort is twice what it was.

Solzhenitsyn has spoken of the irony of wherein cities are considered the centers of culture. In Russia, he has pointed out, foreign broadcasts are often so jammed they cannot be heard at all in the cities. If you want to hear their message, you often must leave the cities for the countryside. Muffled signals from abroad in the "muffled zone."

The Truth Sought By All Oppressed Peoples

What are the strategic implications of the radio war? The Soviet Union maintains an iron grasp on the Russian people and on the captive nationalities of its empire. Its strategic military strength shields its continuing conquests abroad. Our old policy of containment no longer works against Soviet aggression for our strategic superiority, on which this policy was based has been lost. Nonetheless, the Soviet empire is vulnerable. Its economic system is truly inefficient, its agriculture a shambles. Its population, and those of the captive nations, are shamelessly exploited to support corrupt and incompetent regimes. The masses out of whose hide the cost of Soviet imperialism comes are extremely susceptible to the truth. Soviet control of its own people and Russian power over non-Russian nationalities—the

Ukrainians, Balts, Byelorussians, Armenians, and so forth—are eroded by the winds of freedom from abroad. In addition, Soviet Union who should have the benediction, there are 40 million Moslems in the fit of the message of truth from abroad. These Moslem peoples are a fertile field awaiting cultivation.

It is of special interest that RFE and RL often assist the forces of internal dissent in the USSR and the satellite countries in frustrating the Communist secret police by broadcasting smuggled dissident papers and messages. Dissident *samizdat* efforts are multiplied manifold when these documents are read on the air at dictation speed. Moreover, according to the AFL-CIO Executive Council, "the airwaves provide protection for Andrei Sakharov and others who have no other defense except for public prominence."

It is obvious that the massive support that the Polish people gave to the workers for their strikes and for their independent unions in Poland constitute complete repudiation of their Communist government. It is also apparent that the thirst for freedom behind the Iron Curtain remains strong and unquenchable. I do not believe that the recent events in Poland would have developed the way they have without the communication provided to the courageous Polish workers by the US radios, especially RFE, and those of other free world countries.

Dissidents Want Neither Money Nor Arms But Moral Support

In a letter to President Carter dated September 4, 1980, three Soviet dissidents now living in the West called his attention to the enormous importance of the strength and intensity of the internal opposition in the subjugated countries. They reminded the President that this opposition demands neither money nor arms from us; it asks only moral or political support, they said. They then made the point that my colleagues and I have made numerous times: all the information broadcasts to the Soviet Union cost less than one modern bomber.

Our friends abroad are sometimes circumspect in offering unsolicited advice, and our diplomats are frequently reluctant to report their friendly, yet critical, observation. Too much of the time, their views fail to percolate to the top. More and more, however, word reaches us that we should take off the gloves. There is nothing wrong with propaganda, they point out, as long as it is accurate.

Symbolic of our long-lived foreign information malaise was the thinking underlying the change of name, under the Carter Administration, of the US Information Agency (USIA) to the International Communication Agency (ICA). ICA cannot be merely the means for an interchange. It must not be simply an agency of dialogue. This is a hard-nosed and occasionally irrational world. Our information service must be a confident spokesman for our point of view. America should return to selling itself.

The Communists themselves suffer a major deficiency in broadcasting their message. Significant delays impede their

timely, and the West can properly fill the breach. It is often pointed out that it is important stories while it determines what the party line will be. It cannot thus be leadership must review the handling of response to events as they unfold; the top not just the content of our broadcasts that upsets the Commissars, it is the constant flow of hard news.

I maintain that to wage this radio war, the US should immediately establish the optimal number and types of transmitters and their locations. Efforts should be stepped up to negotiate agreements with foreign nations with regard to locating transmitters and relays. Existing facilities should be improved; for example, most of the studio equipment at RFE/RL headquarters in Munich is more than 25 years old. Research should be undertaken on means to apply VHF satellite to the operations of the radios.

Additional qualified staff should be recruited to man the improved facilities. In some cases it takes more than a year to identify and recruit qualified staff members with the needed language ability.

We should improve program content. We need a strong signal and a strong message.

We should reorganize the BIB and RFE/RL boards and staffs and revitalize the language desks, and we should forego plans of relocating certain language RFE services from Munich to the US.

A Spanish-language unit, Radio Free Cuba in Miami, should be established to beam the American message to the people of Cuba.

I am not alone in believing that the radios should be considered as elements in our national security. International broadcasting is an important weapon in our arsenal.

The struggle for men's minds is at stake. We have history and truth on our side, yet we let the Soviets have a technological advantage. This is a war the average American does not realize is going on, yet it is a major concern of the Soviets. We must recognize the responsibilities and challenges we face and make the policy and budget decisions necessary to gain the technological edge we need to win.

"BALTIC ART" CONFERENCE IN SWEDEN

"Baltic Art" is the theme of the Sixth International Conference arranged by the Baltic Scientific Institute in cooperation with Stockholm University, the Royal Swedish Academy of Music and the Swedish Institute planned for June 5-8, 1981.

The Conference is expected to have 20 countries and 100 universities represented in the presentation of "scientific" research in History, Linguistics, Literature, Social Sciences, Music, as well as, of course, Art.

The Baltic Institute has recently been re-funded and realigned with Stockholm University in the form of a Centre for Baltic Studies. The aim and scope of this Centre have been established as follows:

"The Centre for Baltic Studies at the Uni-

versity of Stockholm shall promote research, education, and documentation in questions which concern the Baltic States. The Centre shall promote interdisciplinary activities with reference to Estonian, Latvian, and Lithuanian history, culture, and social life, as well as working towards a coordination of resources and work in this field. The Centre shall act as an intermediary for information, and work to encourage international exchange of researchers."

The Baltic Institute will coexist with the Centre for such activities as this upcoming Conference. Mr. Olaf Palme, the former Prime Minister of Sweden said of the Institute in 1975:

"As I see it, the Baltic Institute has two prime tasks: First, to help stimulate and develop the cultural life of the Baltic minorities in Sweden.

"The second task is to extend intercommunication with scientific and cultural institutions in the Baltic homelands. The rationale of this is historical tradition, geographical proximity and cultural background. Cultural exchange is the growth medium for versatility, tolerance and understanding between peoples irrespective of economic, political and religious conditions."

The Conference will be opened in the Hall of Festivity of the Royal Swedish Academy and continue at the Hasselby Castle and the Royal Academy of Music.

Soviets Charge Baltic Emigres "In Service of Imperialism"

Lithuanian, Latvian and Estonia emigres who have received their higher education in the USA, Canada, Sweden and other "capitalist" countries are the focal point of attack in the Riga published book *Baltic Reactionary Empires Today* ("Zinatre", 1979). More specifically, this book addresses itself to the "new vanguard of the 'Sovietologists' . . . in pursuit of 'scientific' distortion of the marxist-leninist ideas and the discreditation of the . . . activity of the CPSU."

This research is ostensibly conducted for the apolitical Association for the Advancement of Baltic Studies (AABS) "under the direct guidance of such known centers of 'Sovietology' as the Hoover Institute on questions of war, revolution and peace . . . and the 'Russian Institutes' of the Columbia, New York, and California universities." "Direct guidance" is interpreted from the perceived interaction and communication between Institute members and Association members: The Hoover Institute and the Columbia University is ". . . where the administrators of this 'cientific' organization report on their research, on the condition of business in the Association, and where they discuss its needs, the direction of work, and the means of spreading the information, the financing and membership, as well as the dissemination of its publications."

The book contends that the A.A.B.S.'s official aim is "the advancement of research in the area of Lithuanian, Latvian and Estonian history, economics, language and literature," and that it has to "approach (research) with utmost care" and objectivity or risk losing "its significance as an educational and scientific organization." But a disclaimer clause is add-

ed. This, however, "does not mean that everyone must utterly avoid a nationalistic point of view in regard to one or the other question, or must stop the struggle for the right cause," since every member of the organization has citizenship rights for political activity. "In other words," the 'scientific' activity of the Association was made the basis for the same anti-communism and nationalism as is evident in the openly reactionary emigre organizations, but in an attenuated form, as demanded by the doctrine of 'building bridges' and by the methods of 'peaceful penetration' and 'weakening' of the socialist system applied by the rightist circles of the imperialist countries"

"The conferences conducted by the Association, the papers read at them, and the documents published by this organization show that the mentioned reservations form precisely the basic feature which characterizes its activity. A significant number of the papers delivered have an obviously anti-communist character on only in content but also in the terminology used. It is characteristic that many of the active participants have never engaged in scientific study but have been known for a long time as political leaders of the anti-Soviet emigre organizations."

Selected research is published in the English "Journal of Baltic Studies" and disseminated throughout the capitalist countries.

[Quotations selected from the translation by Dr. Galina Kruberg of the University of Toronto.]

A BOOK ON "SOVIET GENOCIDE IN LITHUANIA"

A new book about the existential struggle of the Lithuanian nation was published recently by Manyland Books, Inc., New York: *Soviet Genocide in Lithuania* by Joseph Pajaujis-Javis. The book starts with the first Soviet occupation of Lithuania in 1940-1941, surveying the persecution, the terror, and the popular resistance, culminating in the armed revolt of Lithuanian patriots in June, 1941, and a short-lived restoration of independence. The second part of the book deals with the turbulent decade (1944-1954) of the second Soviet occupation, following three years of Nazi rule. The author focuses on the widespread armed resistance and guerrilla warfare, to which the Soviets responded with forcible collectivization of Lithuania's agriculture and mass deportations to the Gulag camps. Amply documented, the book has a bibliography and an index. (246 pages, illustrated).

The author of the book, J. Pajaujis-Javis, was a distinguished economist and member of Parliament in independent Lithuania. Having fled the Soviets, he settled in the United States, where he taught at the University of Alaska and worked in the Library of Congress.

Soviet Genocide in Lithuania may be obtained for \$10.95 from the Lithuanian National Foundation, P.O. Box 21073, Woodhaven, N.Y. 11421. A limited number of copies are available for communications media from: ELTA Information Service, 1611 Connecticut Ave., N.W., Washington, D.C. 20009, and Lithuanian Days, Los Angeles, California.

THE HORRORS OF THE SOVIET COUNTER-REVOLUTION IN PETROGRAD 1918-1920, AS TOLD BY A LITHUANIAN AUTHOR

by JURGIS GLIAUDA

The astonishingly persistent Lithuanian publishing house "Nida" in London, Great Britain, presented its readers-subscribers with a booklet of memoirs written by Prof. Viktoras Birziska. This book has been published post-mortem.

The book is a recollection by Birziska of two macabre years in his life, 1918-1920, which he spent in Petrograd during the savage sovietization of that city. The author was a diligent observer as an eyewitness of the brutal crushing of the so-called "bloodless revolution of A. Kerensky" by the bestial terror of what was the so-called "socialist revolution of V. Lenin." The Leninist state terror established the absolute dictatorship of one party, the Bolsheviks.

The title of Birziska's work is "The Recollection of Days Gone-By." The more precise sub-title, so contrastingly ominous, reads: "In Inferno of Red-Petrograd in 1918-1920."

The book is written in Lithuanian, so the circle of eventual readers is narrow and limited. It cannot be denied that this impressive recollection, in which the personal candor of the author, colorful descriptions of horrible events, aptness of opinions, sarcasm, and even frequent humor in the staggering situations of sadistic terror, makes this slim-paged (109 pages) book an important one in field of historical research.

It is clear that the book is one of quality and should be reproduced in a more widely-spoken language. That way the dissemination of historical facts, as told by an eye-witness, could serve more effectively in proclaiming the historical truth. The publisher, or the legatees of author, *eo ipso*, should be obliged to translate the book into English, Spanish, Russian, etc. The book should be presented for review in *The Russian Review*, an "American Quarterly devoted to Russia Past and Present," sponsored by the Hoover Institution on War, Revolution and Peace. Its column "Publication received" contains hundreds of books of similar orientation in various languages.

This brief annotation of Prof. Viktoras Birziska's book, of course, has no intention to retell the content of its narrative, nor show the misadventures of the author during the sinister period of 1918-1920. However, going to the roots of the matter, this author, who had been at the time a director of a large industrial Baranowsky plant in Petrograd, had many tenuous connections with the important figures of the then new Soviet regime. We are able to strikingly see the *omnipotent* capitalist-bolshevik Leonid Krasin, Lenin's apprentice. The author's participation in meetings, where V. Lenin, L. Trotzky, Zinoviev and *tutti quanti* took their part as "Tribunes of Revolution" are described.

The one hundred pages of this terrifying book of the author's personal mishaps take the reader's breath away. The brutality of the Soviet counter-revolution, which carried out and

built Lenin's Utopia is presented by Birziska without retouching.

The brief biography of V. Birziska is provided by M.B.Z.

Viktoras Birziska

Gyventu dienu prisiminimai

Raudonajame Petrapilio pragare 1918-1920

Nida, London, England, 1980

©1981 by Author

L.D. CONTRIBUTOR VYT. SIRVYDAS DIES

Vyt. Sirvydas, writer-editor for magazines and newspaper, died on May 17, 1981 at the age of 82.

Mr. Sirvydas was an editorial staff member of *Vienybe* for many years; he also had his own column "On the Lithuanian Wavelength" in *Lithuanian Days* for the last four years.

Sirvydas graduated from the University of Valparaiso in 1912. He started his writing career

writing the biography of his father, Juozas O. Sirvydas, which contained impressions about many well-known Lithuanian figures of the time. In the U.S.A., he compiled and reviewed the Lithuanian books published in America from 1875-1904, and wrote a history about the Lithuanian Alliance of America. He lived his remaining years in Nashua, New Hampshire.

ACADEME EXECUTIVE SERVICES

1725 K Street, N.W.
Suite 314

Washington, D.C. 20006

(202) 887-0190

International Exec. Services

Cable Address: Intexser

EVA. M. MIGONIS
EXECUTIVE PRESIDENT

Participants at a meeting of the Baltic National Committee in Washington, D.C., February, 1981.

The Joint Baltic American National Committee [JBANC] at its Annual Meeting in Rockville, Maryland in February were, from left to right, seated: Ms. Maarja Krusten, Board Member, EANC; Mr. Janis Riekstins, President, ALA; Mr. Juhan Simonson, President, EANC and JBANC; Dr. Kazys Sidlauskas, President, LAC; Mrs. Maria Pedak-Kari, Board Member, EANC; Dr. John Genys, LAC Representative, JBANC. Standing: Mr. Martin Suuberg, Alternate EANC Representative, JBANC; Ms. Eva Krusten, Board Member, EANC; Mr. Janis Kramens, Board Member, ALA; Mr. Janis Bolsteins, Director of Public Relations, JBANC; Ms. Eva Migonis, Alternate LAC Representative, JBANC; Mr.

Miervaldis Jansevics, Board Member, ALA; Mrs. Anita Terauds, General Secretary, ALA; Mr. Gunars Meierovics, ALA Representative, JBANC; Mr. Mairo Kari, Chairman and EANC Representative [JBANC]; Mr. Eriks Dundurs, Board Member, ALA; Dr. Olgerts Pavlovskis, Alternate ALA Representative, JBANC. EANC: Estonian American National Council. ALA: American-Latvian Association. LAC: Lithuanian American Council.

—Photo Mr. Jurgis Bilmanis

Amerikos Pabaltiečių Tautinio Komiteto, Washington, D.C., metinio susirinkimo, įvykusio vasario mėn. dalyviai.

Prie pavardžių pridėtos raidės reiškia: EAW — Amerikos Estų Tautinė Taryba, ALA Amerikos Latvių sąjunga, LAC — Amerikos Lietuvių Taryba.

GARBĖS PRENUMERATOS

Dr. S. Andukas, Baltimore, MD.
 Peter Atkočiūnas, DDS, Cicero, IL.
 J. Z. Augustinius, Illinois.
 Br. Aušrotas, Juno Beach, FL.
 Leo Bagdonas, Santa Cruz, CA.
 Pr. Baltuonis, Canada.
 Inž. Peter Baltran, Los Angeles, Calif.
 Rev. A. Bertašius, San Elizario, TX.
 Dr. John Bernotavicz, Barrington, Ill.
 A. Braškys, Ont., Canada.
 D. Brazdžionis, Los Angeles, Calif.
 Juozas Briedis, West Bloomfield, Mich.
 R. A. Bužėnas, Los Angeles, CA.
 Inž. V. Čekanauskas, Garbės konsulas, Los Angeles, CA.
 H. Bruszauskas, Vokietija.
 Dr. A. L. Čepulis, Willoughby, OH.
 John Čiurlionis, PA.
 Rev. V. Dabušis, N. J.
 Dr. A. M. Devenis, Long Beach, CA.
 A. Devenis, Santa Monica, CA.
 Vysk. A. Deksnys, Vokietija.
 A. Dičius, Santa Monica, CA.
 Alg. Didžiulis, Bogota, Colombia.
 Vincas Dovydaitis, San Clemente, CA.
 Alg. Dudaravičius, Edmonton, Canada.
 Bronė Gajauskienė, Santa Monica, CA.
 Inž. Br. Galinis, Norwell, MA.
 Paul Gyls, Olympia, Wash.
 E. ir L. Jarašiūnai, Santa Monica, CA.
 E. Jonušas, Omaha, Nebr.
 Msgr. F. M. Juras, Putnam, Conn.
 Inž. J. Jurkūnas, Chicago, IL.
 P. Karosas, New Britain, CT.
 Kazys Karuža, Los Angeles, CA.
 Dr. Šarūnas Karuža, Los Angeles, CA.
 St. Keterauskas, Los Angeles, Calif.
 Mrs. Isab Kirk, San Leandro, Calif.
 M. Kirkilas, Chicago, Ill.
 Dr. P. Kisieliū, Cicero, IL.
 Dr. Alf. Kontvis, CA, R. K.
 Dr. A. Krišukėnas, Milton, MA.
 E. Kronas, Canada.
 Msgr. J. Kučingis, Los Angeles, Calif.
 S. ir J. Kvečas, Santa Monica, Calif.
 J. L. Levickas, Chicago, IL.
 M. M. Lietuvnikas, Orlando, FL.
 J. Lukas, Orange, CT.
 Dr. J. Mališka, Que., Canada.
 F. Masaitis, La Mirada, CA.
 A. ir L. Mažeikos, Marina del Rey, CA.
 G. Mažulienė, Santa Monica, CA.

W. Maker, Burbank, CA.
 W. Markalonis, Reynoldville, Pa.
 Msgr. L. Mendelis, Baltimore, Md.
 E. Mickeliūnas, Richmond Hill, N. Y.
 W. M. Maskell Ins. Agency Ltd, Toronto, Ont.
 Al. Mogenis, Quincy, IL.
 Rev. S. Morkūnas, Sioux City, Iowa.
 A. Musteikis, Fallon, NE.
 A. L. Namikas, Glendora, CA.
 Rev. A. Olšauskas, Los Angeles, CA.
 Kun. Th. Palis, Pittsburgh, CA.
 Rev. V. Pavalkis, Milpitas, CA.
 Vladas Pažiūra, Anaheim, CA.
 F. Petrauskas, Syracuse, N. Y.
 Inž. J. Petronis, Los Angeles, CA.
 A. Pračiūnas, San Pedro, CA.
 Jonas Putna, Cardiff, England.
 Rev. A. Račkauskas, Brooklyn, N. Y.
 Inž. Juozas Rasys, Cambridge, MA.
 Rev. Dr. P. Ragažinskas, Sentral, N. M.
 Kun. V. Radvina Clover Valley, Calif.
 V. Raulinaitis, Santa Monica, Calif.
 K. R. Razauskas, Dearborn Heights, MI.
 A. L. Repšys, N. Y.
 J. V. Roland, San Francisco, CA.
 Rev. A. Sabas, Ont., Canada.
 Kun. Paul Sabulis, Waterbury, Conn.
 Petras Sakas, Los Angeles, CA.
 J. B. Sabal, Cleveland, Ohio.
 Apol. Sajus, Santa Monica, Ca.
 Wm. R. Savage, Reno Nevada.
 E. ir J. Sinkiai, Santa Monica.
 Rev. Dr. Skilandžiūnas, Canada.
 Dr. Paul Švarcas, Mascoutah, Illinois.
 Rev. E. Statkus, Grand Rapids, Mich.
 Inž. J. Talandis, Olympia Fields, Illinois.
 "Talka", Hamiltono liet. koop., Canada.
 V. Tamošiūnas Detroit, MI.
 J. Tamas, Gardena, CA.
 Dr. V. B. Sky, Palos Verdes, Calif.
 M. Šarauskas, Winn., Canada.
 Juozas Truškauskas, Los Angeles, Calif.
 Dr. O. Vaitas, Bloomfield Hills, Mich.
 S. P. Vaičaitis, PA.
 Vytautas Vidugiris, Palos Verdes, Calif.
 Juozas Vitėnas, Washington, DC.
 A. Youtz, Munhall, PA.
 Dr. P. Žemaitis, Conton, MI.

Auto nelaimėje tragiškai žuvus

A†A
 RITUTEI MORKŪNAITEI-TOBAR,

skausmo prislėgtus tėvus
 Vlada ir Liucyte Morkūnus,
 brolių Edvardą, velionės vyrą Je-
 ronimą Tobar ir artimus gimines

nuoširdžiai užjaučiame ir kartu
 liūdime

*Juozas ir Jadvyga,
 Jurgis ir Mardi,
 Edmondas ir Teresa Tamai*

AUKOS LD PAREMTI

Po \$20 — Mrs. Isab Kirk,
 Rev. M. Čyvas.

\$14 — A. Firavičius.

\$7 — K. Aukštakalnis, W. R. Savage, J. Agurkis.

\$7 — S. Dabkus.

\$4 — Rev. J. Krivickas.

\$3 — A. Trečiokas.

Po \$2 — L. Bajorūnas, E. W. Baranauskas, F. Collins, Msgr. V. Mincevičius, V. Mažeika, V. Rudinskas, E. Juciūtė.

Po \$2 — Rev. M. Čyvas, P. Indreika.

*Labai ačiū visiems parėmu-
 siems LD žurnalo leidimą. Mūsų
 lietuviška spauda laikosi tik skai-
 tytojų dosnia širdimi ir parama.*

A. Skirius, leidėjas

—o—

NAUJOS KNYGOS

"Po Ultimatumo"—Juozo Kraliausko. Išleido Liet. knygos klubas, Chicagoje. 18 pusl. Kaina \$6.

—o—

"Jūrų Keliais"—Jūrų kapitono atsiminimai—Br. Krestopaitis. Kietais viršeliais, iliustruotas. 240 pus. Kaina \$10.

—o—

"Spaudos Baruose," žurnalisto Juozo Kapačinsko atsiminimai. Išleido Chicagos Liet. Literatūros Draugija. 216 pusl. Kietais viršeliais. Kaina nepažymėta.

—o—

Lietuvos Steigiamasis Seimas — V. Daugirdaitė-Sruogenė. Išleido Tautos Fondas, New Yorke. 262 pusl. Kaina \$6.

—o—

"Opposition to Soviet Rule in Lithuania 1945-1980." Dr. Thomas Remeikis. Išleido "Institute of Lithuanian Studies Press". 680 pusl., kietais viršeliais. Kaina \$15.

ALBINAS KURKULIS

"Stock" Brokeris ir vice prezidentas
 Rodman & Renshaw, Inc.

Member New York Stock Exchange
 and Other Principal Exchanges

209 S La Salle St., Chicago, Ill. 60604

(312) 332-0560

Skambinti "Collect" is bet kur JAV

"LIETUVIAI AMERIKOS VAKARUOSE!"

Siūskite metinę prenumeratą \$5.00

Užsakykite LAV savo giminėms bei draugams, gyvenantiems rytinėse ir vidurio Amerikos valstybėse, tegu susipažįsta su mūsų veikla ir gyvenimu.

4364 Sunset Blvd., Hollywood, CA 90029
 Galima LAV užsisakyti ir patelefonuojant
 NO 4-2919

ALBINO MARKEVIČIAUS

apdraudos, namų pardavimo ir visos įstaigos nuo spalio mėnesio pradžios persikelia į naujas, didesnes patalpas

2802 Santa Monica Blvd.,

Santa Monica, CA 90404

Telefonas 828-7525

M & R Americana Ins. Service
 telef. 453-1735. Adresas 2802 Santa Monica Blvd., S. M.

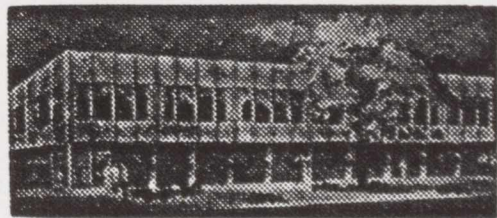
Rūtos, Inc. Bend. ir Kalifornijos Liet. Kredito Sąjungos adr. yra 2802 Santa Monica Blvd., Santa Monica, CA 90404, telef. 828-7525.

TAUPYKITE DABAR

Pas mus ne visi tarnautojai yra lietuviai, bet kiekviename skyriuje galima susikalbėti lietuviškai.

Savings insured up to
 \$40,000.00 by F.S.L.I.C.

Drive in facilities.

ST. ANTHONY

SAVINGS & LOAN ASSN.

1447 So. 49th Court
 Cicero, Illinois 60650

JUOZAS F. GRIBAUŠKAS
 sekretorius

(312) 656-6330 ir 242-4395

LIETUVIŲ DIENŲ

Žurnalo ir knygų

PLATINTOJAI

J. A. V-se

Brooklyn, N.Y. — "Darbininko" adm-ja.

So. Boston, Mass.—S. Minkus

Chicago, Illinois—Balys Brazdžionis

'Gifts International,' 'Parama,'
'Marginiai.'

Cleveland, Ohio—J. Zilionis

Detroit, Mich.—St. Anthony's Parish
Library

Los Angeles, Cal.—V. Prižgintas

Putnam, Conn.—Immaculate Conception
Convent

Rochester, N.Y.—A. Sabalis

Waterbury, Conn.—"Spauda"

Woodhaven, N.Y.—"Romuva"

ANGLIJOJE

Bradford, Yorks—Kun. J. Kuzmickis

AUSTRALIJOJE

Adelaide, Edwardstown—A. Kubilius

Melbourne-St. Kilda—F. Sodaitis

Sydney—Kun. P. Butkus

Glen Osmond, S.A.—E. Reisonienė

Mirren, SA.—J. Rupinskas

KANADOJE

London, Ont.—A. Puteris

Toronto, Ont.—V. Aušroras, A. Kuolas,
St. Prakupas

Montreal, Que.—P. Rudinskas (Parish
Library)

AMERIKOS BALSAS (VOICE OF AMERICA)

Kasdien po pusvalandį Vašingtono laiku
11:00 am. ir 1:00 p.m. vasaros laiku
(arba 10:00 am. ir 12:00 noon žiemos
laiku), 20, 25, 30 ir 50 metrų trumpo-
siomis bangomis.

ICA—VOICE OF AMERICA

Lithuanian Service

Washington, D.C. 20547

THE BATTLE OF GRUNWALD.

Liberal English translation with
prologue & epilogue by J. J. Biels-
kis. From the adapted Lithuanian
version of the original in Russian
by Ivan K. Sokolnikov. An Histo-
rical novel of the Battle in 1410
with the Teutonic Knights. 160 p.p.
and XXXI footnotes. Los Angeles,
1963.

Price: \$3.00

"Lietuvių Dienos"

4364 Sunset Blvd., Hollywood, Calif.

LIETUVIŲ RADIO PROGRAMOS,

kurios bendradarbiauja su "Lietuvių Dienomis"

LOS ANGELES, CALIF.

KALIFORNIJOS LIETUVIŲ RADIJAS
LITHUANIAN MELODIES

Stotis KTYM, banga 1460 AM
Šeštadieniais 12:30-1:00 p.p.

Išlaiko L. Radijo Klubas

Programų koordinatorius Vladas Gilyš

3329½ Atwater Avenue
Los Angeles, CA 90039
Tel. (213)662-6906

BALTIMORE, MD.

"RADIJO PROGRAMA LIETUVIAMS"

Girdima Marylande ir Washington, D.C.
Sekmadieniais 10-11 val. ryto
per AM radijo stotį WITH—123

Programos vedėjai: Albertas Juškus
4515 Wilmslow Rd., Baltimore, Md. 21210
Tel.: 366-4515

Kęstutis Laskauskas, 1312 Birch Ave.
Baltimore, Md. 21227 Tel.: 242-1779

SO. BOSTON, MASS.

Lietuvių Radijo valanda
LAISVĖS VARPAS

Sekmadieniais
11:30-12:00 val. 1430 AM iš WWEL
12:10-1:00 val. 1460 AM iš WBET

Petras Viščinis, vedėjas

173 Arthur St., Brockton, Mass. 02402
Telefonas: 586-7209

LIETUVIŲ RADIO KORP. PROGRAMA

Seniausia liet. radijo programa Naujojoje
Anglijoje, veikianti nuo 1934 m. bal. m.
vedama Stepono ir Valentino Minkų
girdima sekmadieniais 1 val.-1 val. 30 m.
Boston, Mass.—WLYN-1360

Programoje: pasaul. žinių santrauka, muzi-
ka, dainos ir Magdūtės pasaka

502 E. Broadway, So. Boston, Mass. 02127
Telefonas: 268-0489

CHICAGO, ILL.

Sophie Barcus Raidiojo Šeima

7 Programos savaitėje

Monday through Friday 4:00-4:30 p.m.

Saturday & Sunday 8:30-9:30 a.m.

Visos programos is WOPA 1490 kc AM
Programos vedėja Aldona Daukus-Barcus
Transliuojama iš nuosavos studijos
WOPA, 1490 AM banga

7159 S. Maplewood, Chicago, Ill. 60629
Tel.: HEmlock 4-2413

LIETUVOS AIDAI

Kasdien nuo pirmadienio iki penktadienio
8:30 val. vakaro

Visos laidos iš tos pačios stoties
WCEV 1450 AM banga

Veda KAZĖ BRAZDŽIONYTĖ
2646 W. 71st St., Chicago, Ill. 60629
Phone 778-5374

ST. PETERSBURG, FLA.

"Lietuvos Aidų" programa

kas šeštadienį 12:30 p.p.
1110 AM banga, WTIS stotis
Veda Kazė Brazdžionytė

Rašyti: 2646 W. 71 St., Chicago, Ill. 60629
Telefonas 312-778-5374
Atstovas St. Petersburg—K. Kleiva
Telef.: 360-1479

CLEVELAND, OHIO

LIETUVIŲ RADIO PROGRAMA
TĖVYNĖS GARSAI

Isteigta 1949

Girdimi sekmadieniais 8-9 val. ryto
WZZP, FM 106.5 mc

Vedėjas—Juozas Stempužis

4249 Lambert Rd., Cleveland, Ohio 44121
Telefonas (216) 382-9268

DETROIT, MICH.

Lietuviškas Balsas-Lithuanian Voice

WCAR—1090 AM BANGA LIVONIA

Sekmadieniais 8:30 iki 9:00 val. ryto

Visais programos reikalais kreiptis:

KAZYS GOGELIS

13436 Garfield, Detroit, MI 48239
Telef. 535-6683

LIETUVIŠKŲ MELODIJŲ RADIO VALANDA

2056 CNB Bldg., Detroit, Mich. 48226

WMZK-FM banga 98 mc.

Pirmadienį — trečiadienį — penktadienį
nuo 8:00 iki 9:00 vakare
Programos reikalais kreiptis:

Albert Misiunas, 2483 Woodmere, Detroit,
MI 48209, tel. 841-3026; Algis Zapa-
rackas, 4120 Yorba Linda Dr., Royal Oak,
MI 48072, tel. 549-1982.

HARTFORD, CONN.

"TĖVYNĖS GARSAI"

Connecticut vlst. liet. kultūrinė valandėlė

WRYM—840 AM

Kiekv. sekmadienį 4:30-5:30 val. p.p.

Programos vedėjas A. Dragūnevičius
Pranešėjai:

Zita Dapkienė, Alfonsas Dzikas ir
Lionginas Kapeckas
273 Victoria Rd, Hartford, CT 06114
Telefonas: CH 9-4502

NEW YORK - NEW JERSEY

"LIETUVOS ATSIMINIMŲ" radijo valanda

girdima kas šešt. iš WEVD stoties

New Yorke, nuo 8-9 v.v., 97.9 FM banga

Direktorius—Dr. Jokubas J. Stukas

234 Sunlit Dr., Watchung, N.J. 07060

Tel. (201) 753-5636

"LAISVĖS ŽIBURYS"

Girdima kiekvieną sekmadienį nuo 9 iki
10 v. ryto iš WHBF stoties 105.9 FM banga

ROMAS KEZYS

217-25 54th Ave., Bayside, N.Y. 11364
Telefonas: (212) 229-9134

PITTSBURGH, PA.

The First Lithuanian Radio Program in

Pittsburgh, Pennsylvania

Pittsburgh, PA — WPIT-730 kc.
sekmadieniais 12:30-1:00 p.m.

Programos vedėjai:

Povilas ir Gertruda Dargiai

Visais reikalais kreiptis:

2040 Spring Hill Rd., Pittsburgh, PA 15243

HOT SPRINGS, ARK.

LIETUVIŠKA RADIO PROGRAMA

"LEISKIT Į TĖVYNĘ"

Lithuanian Broadcasting SPA

Kiekvieną rėnesio antrą, trečią ir ketvirtą
sekmadienį nuo 9:30 iki 10:00 ryto
iš radijo stoties KGUS—FM 97.5 banga

Programos vedėja Salomėja Smaišienė
204 Hilltop Dr., Hot Springs, Ark. 71901
Telefonas (501) 321-9641

ROCHESTER, N.Y. DAINOS AIDAS

Sekmadieniais 9:00 iki 9:30 val. iš ryto
Stotis: WXXI-FM 91.5 mc

Išlaiko Lietuvių Radijo Klubas

Klubo valdyba: Al Gečas, pirm., R. Kirš-
teinas, vicepirm., J. Krokytė, sekr., Ruta
Ilgūnaitė, išd., L. Laukaitienė, narė.
320 Durnan St., Rochester, N.Y. 14621

WATERBURY, CONN.

Lietuvių Bendruomenės Balsas

Sekmadieniais 8-9 val. vak.

Ved. Viktoras Vaitkus

10 John St., Waterbury, Ct. 06708
Tel. 756-5173 — 754-8780

MONTREAL, CANADA

LIETUVIŠKAS PUSVALANDIS

Kiekvieną tračiadienį nuo 11 val. v.

CFMB stotis—Banga 1410

Programos vedėjas L. Stankevičius
1053 Cr. Albanel, Duvernay, P. Q. Canada
Telefonas: 669-8834

TORONTO, ONT., CANADA

TĖVYNĖS PRISIMINIMAI

Sekmadieniais 1:30-2:00 po pietų
Visos programos transliuojamos iš
Toronto stoties CHIN, banga 101 FM

Programos vedėjas Jonas R. Simanavičius
614 Tedwyn Dr.
Mississauga, Ont., Canada
L5A 1K2
Tel. (416) 275-3134

ROMA, ITALIA ROMOS RADIJAS

Transliuojama kasdien nuo 20 val. 50 min.
iki 21 val. 10 min. Vidurio Europos laiku
41.15 ir 50.34 metrų bangomis

Vedėjas Dr. J. Gailius

Circonvallazione NOMENTANA 162

VATIKANAS, ITALIA

Programa transliuojama 8 kartus savaitėje
Sekmad. rytais 10:30-11:00 Lietuvos laiku
ir kiekv. vak. 20:15-20:30 Lietuvos laiku
Bangos: 31, 25, 19 ir 196 metrų

Vedėjas Kun. Dr. V. Kaziūnas

Adresos: Sezione Lituana, Stazione Radio
CITTA DEL VATICANO

Prašome atnaujinti

"Lietuvių Dienų" prenumeratą
1981 metams.

Prenumeratos kaina:

JAV — \$18.00.

Kanados doleriais — \$20.

Adresas:

Lietuvių Dienos

4364 Sunset Boulevard

Los Angeles, CA. 90029